

Peter T. White

Foreign Editorial Staff &

Photographs by Assistant Editor

W. E. Garrett

Mekong

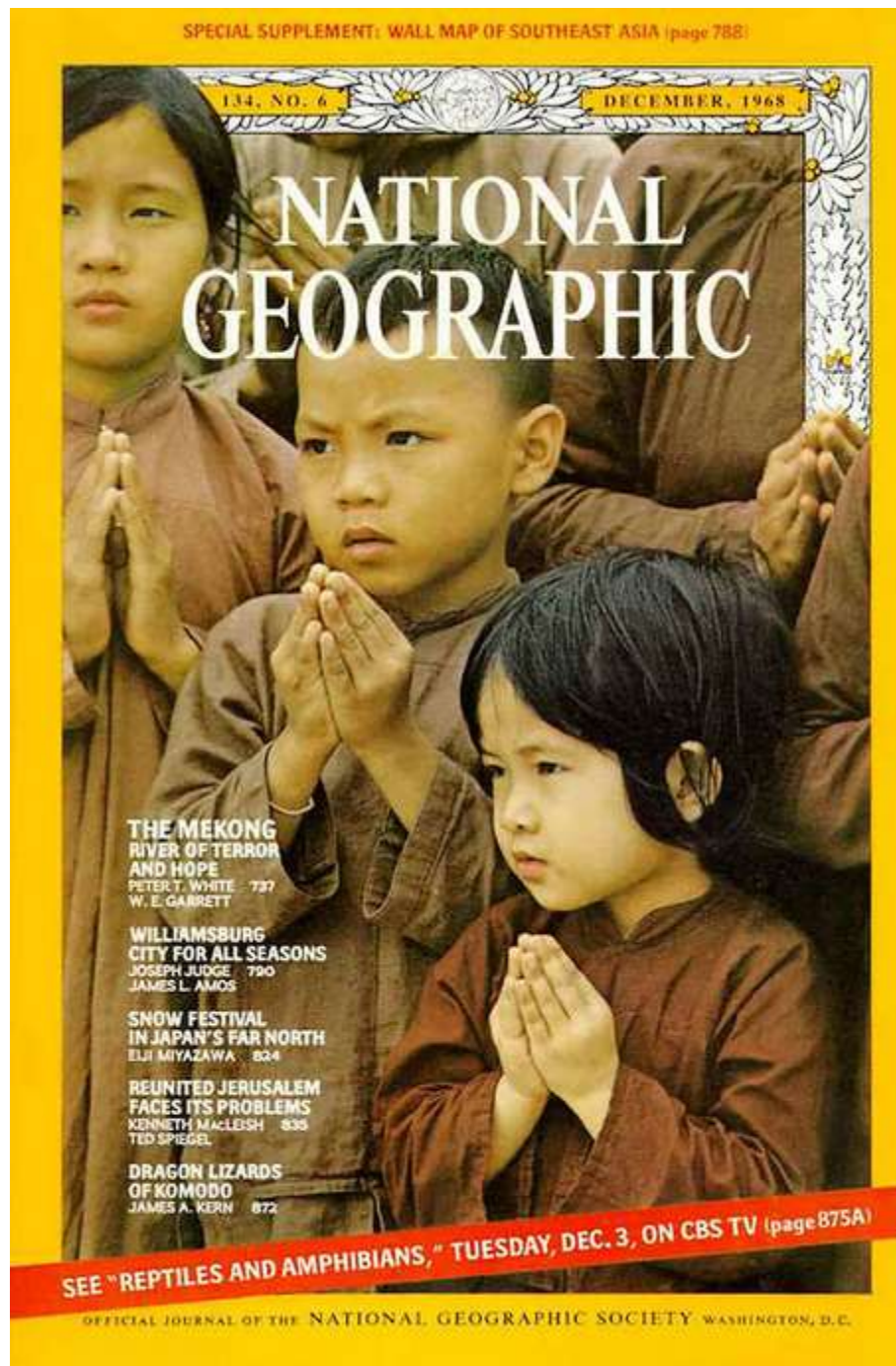
Dòng Sông Của Sự Khủng Bố

và Niềm Hy Vọng

Ngô Bắc dịch

Lời Người Dịch:

1. Nội dung bài viết được sắp chữ thẳng, theo tiêu chuẩn bình thường.
2. *Các chú giải kèm theo ảnh chụp được sắp chữ nghiêng, in đậm nét, và được phân cách với nội dung bài viết bằng ba dấu hoa thị *** dưới dòng chữ cuối cùng.*

Trước tiên tôi nghiên cứu các bản đồ. Sau đó, một chiếc máy bay của Quân Đội Hoa Kỳ đã chở tôi bay lên cao và xuống thấp qua tất cả vùng khả dĩ bao trùm, nơi những bãi biển bùn lầy

và đầm cây được tiếp giáp với Biển Đông. Tôi đã cố hết sức, nhưng chỉ có thể tìm thấy tám con rồng.

Như thế sao được, khi người Việt gọi sông Mekong là Cửu Long Giang - sông Chín Con Rồng?

Trong trí tưởng tượng của người Việt Nam, thủy đạo là một lực lượng lành tính, mang sự sống, là con rồng, và như con sông vĩ đại, tiến gần đến nơi kết thúc, phân cắt để tạo thành châu thổ sông Cửu Long với nhiều cửa sông, số lượng rồng tương ứng với số nhiều cửa sông. Nhiều tới tám cửa sông, theo như tôi có thể nhìn thấy.

Những Con Rồng Được Tưới Nước

Bởi Các Trận Mưa Gió Mùa

Tôi hỏi ý kiến người bạn, ông Tôn Thất Thiện, một người từng là cố vấn về các vấn đề Việt Nam. Lúc này ông đã là Bộ Trưởng Bộ Thông Tin ở Sài Gòn.

Ông ấy đã mỉm cười. "Thực sự chỉ có tám," ông nói. "Nhưng tám không phải là một con số may mắn. Phải là bảy hoặc chín. Vì vậy, chúng tôi đã phải tìm một con số khác, và chúng tôi đã làm được. Nhưng nó rất nhỏ, rất hẹp và dài chưa đến mười dặm. Tôi hy vọng bạn không quá buồn vì đã không nhìn thấy nó. "

Tôi đã không nhận ra được. Rốt cuộc, sông Mekong còn nhiều điều hơn mà người ta có thể hy vọng sẽ nhìn thấy - trong một tháng, trong một năm, trong cả cuộc đời.

Các nguồn cung cấp tuyết của nó nằm ở độ cao hơn 16.000 bộ Anh (feet) trên Cao nguyên Tây Tạng, bên ngoài dãy Hy Mã Lạp Sơn (Himalaya). Người Tây Tạng gọi nó là Dza-Chu, Nước của những tảng đá. Kế tiếp, sông Mekong đổ nhào về phía nam qua các hẻm núi hoang vắng của tỉnh Vân Nam, Trung Quốc, với tên gọi Lan-Tsan Kiang (Lan Thương Giang), hay dòng Sông Cuồng Loạn (Turbulent River). Tất cả 1.100 dặm đầu tiên đó, than ôi, đều nằm trong tầm tác động của các nhà hành chính Cộng sản ở Bắc Kinh, những kẻ không chào đón người Mỹ.

Sông Mekong dũng mãnh, huyết mạch cho một phần triệu người Đông Nam Á, chảy qua Phnom Penh, thủ đô của Campuchia. Các tàu vận tải đường biển và tàu chở dầu khuấy động tuyến đường thủy quốc tế rộng lớn này đến cảng, lớn nhất của con sông mặc dù nó nằm trong đất liền cách Biển Đông 206 dặm. Hai tuần một lần, các pháo hạm của Nam Việt Nam hộ tống một đoàn xe xuyên qua đồng bằng sông Cửu Long đầy khó khăn để đến biên giới Campuchia. Thời điểm là tháng Năm, trong mùa gió mùa. Khi sông Mekong chảy về phía nam từ bên phải thượng nguồn, nó tách thành hai nhánh - sông Bassac mảnh mai, phía dưới bên trái và kênh chính rộng, phía dưới bên phải. Khi mưa đến, dòng sông Tonle Sap uốn lượn, phía trên ở giữa, -- thường là một phụ lưu của sông Mekong - đổi hướng dòng chảy. Đổ về thượng nguồn, nó tràn ngập hồ nước trùng tên với nó, nằm gần những ngôi đền cổ nổi tiếng của Angkor ...

Và vì vậy tôi đã vạch ra một giới hạn cho các chuyến du hành của mình từ nơi Miền Điện, Lào và Thái Lan hội tụ, ở rìa phía bắc của Lưu Vực Hạ Lưu sông Mekong - một khu vực rộng bằng 7/8 tiểu bang Texas, và đủ sự kích thích đối với bất kỳ người nào.

Ở đây, dòng Mekong chảy êm đềm, trong phần lớn lưu vực suốt 1.500 trong tổng số 2.600 dặm của nó (xem bản đồ Đông Nam Á bổ túc kèm theo số tạp chí này, và các trang 744-5 [trong nguyên bản, Ngô Bắc]). Nó là con sông dài thứ 11 trên thế giới. Nhưng về lượng nước được xả ra, nó đứng thứ mười trên thế giới và đứng đầu ở Đông Nam Á, và 3/4 lượng nước xả đó bắt nguồn từ những trận mưa gió mùa đổ xuống lưu vực hạ lưu sông Mê Kông.

741 THIS PAGE FOLDS OUT

Khủng bố ...

Chiến tranh, trên bất kỳ chiến trường nào, đều là một cơn ác mộng. Châu thổ sông Cửu Long tạo nên nỗi kinh hoàng. Chiến đấu ở đây có nghĩa là phải luồn lách quanh co qua những đầm lầy đầy rẫy, nơi bùn hút bám chặt chân như bê tông còn ướt. Kẻ thù có thể chỉ còn cách đó năm bộ Anh (feet), nhưng không thể nhìn thấy trong rừng rậm.

Những người này, thành viên của Tiểu đoàn 5 Thủy Quân Lục Chiến cứng cỏi của Nam Việt Nam, thâm nhập vào một mật khu của Việt Cộng ở rìa U Minh, Khu Rừng Tối Tăm.

Nhiếp ảnh gia, Trợ lý Biên tập viên của Tạp Chí Geographic, W. E. Garrett, đã đổ bộ cùng những người lính Thủy Quân Lục Chiến này vào tháng 7 năm ngoái. "Chúng tôi mất ba giờ", anh ta thuật lại, "để di chuyển một phần ba dặm trong rừng. Ngay trước khi chúng tôi giáp mặt với kẻ thù, một người phía trước tôi đã gục ngã vì kiệt sức và một người phía sau tôi bị rắn độc cắn." Thủy Quân Lục Chiến cuối cùng đã tràn vào bộ chỉ huy địch, giết hơn 100 VC và thu giữ nhiều tấn vũ khí và tài liệu bí mật (trang 778-9).

... và niềm hy vọng

Tuy nhiên, ngay cả khi chiến tranh bùng phát ở lưu vực sông Mekong, người của nhiều quốc gia đã làm việc trong dự án Mekong khổng lồ, một kế hoạch hứa hẹn sẽ cách mạng hóa cuộc sống cho hàng triệu người Đông Nam Á bằng cách khai thác dòng sông để cung cấp điện và tưới tiêu.

Trèo cao trên những cánh đồng lúa ở Lào, một người thợ máy đang buộc các bộ phận cách điện vào các cột điện cao thế. Qua các đường dây, dòng điện hiện nay chảy từ một con đập trên Nam Phong, một phụ lưu sông Mekong ở Thái Lan, đến Vientiane, thủ đô của Lào (bản đồ, trang 745). Liên doanh làm dấy lên một hy vọng tươi sáng cho tương lai trong một khu vực mà các dân tộc có truyền thống không tin tưởng vào các nước láng giềng của họ. Bốn thành viên của Ủy Ban Mekong - Cầm Bốt, Lào, Thái Lan và Nam Việt Nam - cùng sở hữu đoạn đường dây điện bắc cầu qua sông.

Khi mùa ướt át xen kẽ giữa mùa khô, một phụ lưu chính thực sự đảo chiều và chảy ngược dòng. Vào những đêm ẩm ướt, đoàn cá đi ngang qua mặt đất bằng vì của chúng - nơi trú ngụ của cá rô thuộc loài *Anabas scandens*, nhằm tìm kiếm những vũng nước tốt hơn.

Ở đây cũng vậy, qua các thiên niên kỷ, nhiều giống người khác nhau đã thích nghi với việc trồng lúa gạo và cuộc sống của họ theo nhịp điệu của gió mùa và sông Mekong. Họ đã tạo dựng những ngôi đền ở Angkor, và bộ máy quân sự chính trị được gọi là Việt Cộng [tiếng Việt trong nguyên bản, Ngô Bắc].

Người Lào và người Thái ở Lưu Vực Hạ Lưu sông Mekong có chung một ngôn ngữ và gọi dòng sông là Mae Nam Khong, có nghĩa là "sông mẹ". "Khong" có nghĩa là gì? Không ai có thể chắc chắn. Việc rút gọn Mae Nam Khong thành Mekong là do người phương Tây thực hiện. Người Chăm Bô, hay người Khmer, gọi là sông Tonle Thom là Sông Nước Lớn (Big Water).

Sự Kinh Hoàng: Các Hỏa Tiễn Tại Vùng Cây Xanh

Nếu tính cả người Lào, Thái, Chăm Bô và Việt Nam, dân số ở Lưu Vực Hạ Lưu sông Mê Kông lên đến gần 28.000.000 người. Nhưng khi sống giữa những người Đông Nam Á này, tôi không bao giờ có thể quên được tầm quan trọng của họ hiện nay vượt xa dân số của họ biết bao, vì hai lý do thuyết phục.

Đầu tiên, chiến tranh. Tôi thấy nó bùng cháy dữ dội nhất ở miền Nam Việt Nam, nơi các "thiết giáp hạm thu nhỏ" của Hải Quân Hoa Kỳ, sơn màu xanh lá cây và được chế tạo đặc biệt để chiến đấu dọc theo các tuyến đường thủy vùng Đồng bằng sông Cửu Long, độ súng thần tốc của họ chống lại các tên lửa Việt Cộng sản xuất ở Liên Xô và ở Trung Quốc. *

Những tên lửa chết người đó phun ra từ các hầm ẩn nấp trong rừng cây rậm rạp, đôi khi dọc theo các con kênh hẹp đến mức tàu thuyền không thể quay đầu (trang 778-9). "Nó giống như những ngày xưa", vị tư lệnh của Đội Giang Thuyền Tấn Công (River Assault Flotilla) nói, "bắn nhau từ các khoảng cách rộng từ 15 đến 20 thước Anh (feet), một cách trực diện."

Yên tĩnh hơn nhưng cũng đầy chết chóc là cuộc chiến ở Lào, nơi có nhiều người Mỹ, chủ yếu là dân sự, hỗ trợ hàng chục nghìn binh sĩ chính phủ đối mặt với hàng chục nghìn quân nổi dậy được hỗ trợ bởi quân đội Bắc Việt Nam.

Tại Thái Lan, một đồng minh của Hoa Kỳ, nạn khủng bố đã đồng hành với cuộc xâm nhập do Cộng sản chỉ đạo qua sông Mekong. Ngay cả Chăm Bô, nước kiên quyết trung lập và tương đối

yên tĩnh, vẫn không thoát khỏi sự vũ trang khuynh đảo và các nỗi sợ hãi do chiến tranh tâm lý gây ra.

Nói tóm lại, người dân ở hạ lưu khu vực sông Mê Kông thấy mình bị bao trùm bởi một cuộc đấu tranh mà diễn tiến có thể quyết định rõ ràng các hành động của Washington, Moscow và Bắc Kinh - và do đó, vận mệnh của khoảng 1.170.000.000 người - người Mỹ, người Nga và người Trung Quốc, tức một phần ba nhân loại. **

Khai thác một con sông khổng lồ

Sông Mekong vượt quá dãy Himalaya, một dòng nước nhỏ giọt từ tuyết tan. Không ngừng mở rộng, nó quét qua Trung Quốc và vùng trung tâm của Đông Nam Á cho tới Biển Đông khoảng cách dài 2.600 dặm. Trong 236.000 dặm vuông của khu vực hạ lưu của nó, có 28 triệu người sinh sống, 4/5 trong số đó là nông dân trồng lúa.

Không có cây cầu nào từng bắc qua sông Mekong, không có con đập nào từng làm chậm dòng chảy của nó. Nhưng ngày nay, các nhóm đại diện cho 28 quốc gia, hợp tác dưới sự bảo trợ của Liên Hợp Quốc, đang tham gia vào việc nghiên cứu, lập kế hoạch và xây dựng thực tế một hệ thống kiểm soát nước khổng lồ. Các nhà quy hoạch ước tính để xây dựng tất cả các đập và đường dây điện (trang đối diện) sẽ cần nhiều thập kỷ.

Dự Án Phát Triển Mekong sẽ tiêu tốn hàng tỷ đồng. Hoa Kỳ và các quốc gia khác đã hứa hẹn sẽ hỗ trợ lớn lao. Khi cam kết viện trợ của Mỹ trong một bài phát biểu tại Đại học John Hopkins năm 1965, Tổng thống Johnson nói: "Sông Mekong rộng lớn có thể cung cấp thực phẩm, nước và năng lượng trên quy mô gấp bội lần ngay cả Cơ Quan Quản Trị Thung Lũng Tennessee của chúng ta."

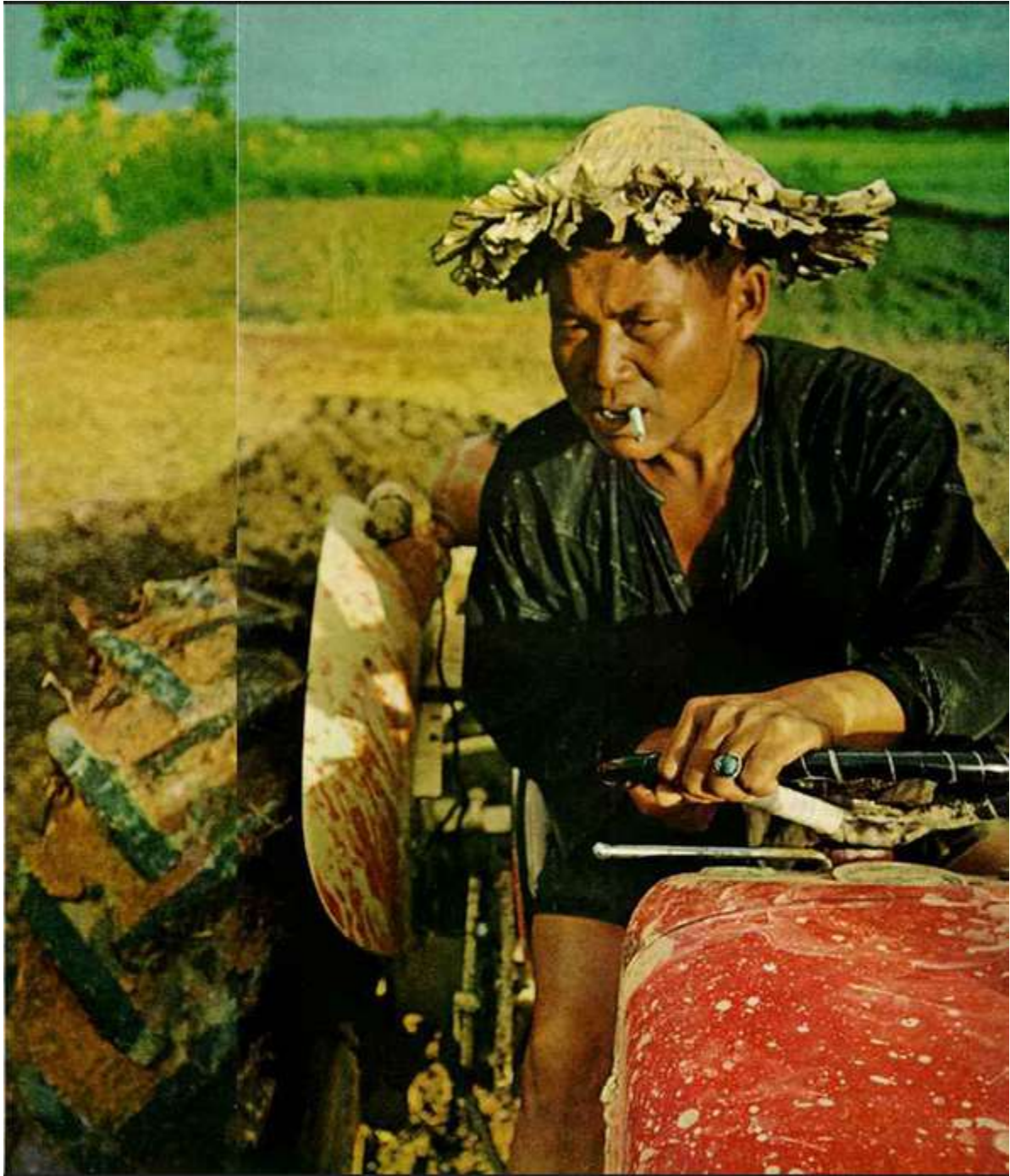
Tuy nhiên, một hy vọng khác của dự án liên quan đến hàng ngàn dặm vuông ven biển Nam Việt Nam, nơi mà vào mùa khô, nước mặn từ Biển Đông tràn vào một nửa đồng bằng sông Cửu Long. Khi hòa bình đến, những nỗ lực thoát nước lớn có thể ngăn chặn sự xâm lấn của muối.

Những cách thức mới cho một nông dân Lào

Sự thịnh vượng bắt đầu đối với Thyt Sum vào năm 1962. Trong năm đó Liên Hiệp Quốc đã thành lập một nông trại thử nghiệm trên bờ sông Mekong. Thyt Sum và 19 nông dân sống qua ngày khác đã nhận được hạt giống, phân bón và thuốc trừ sâu. Dưới sự giám sát của các cố vấn Israel và Lào, dự án của Liên hợp quốc đã bơm nước sông vào các kênh thủy lợi và từ đó thông qua các mương dẫn đến các cánh đồng của nông dân. Giờ đây 250 nông dân hợp tác trong dự án. Nơi mà trước đây họ chỉ trồng một vụ trong năm - vào mùa mưa - bây giờ họ đã trồng hai và ba vụ, không chỉ riêng cây lúa mà còn trồng cây thuốc lá, lạc, ngô, rau, mía và lúa miến. Anh Thyt Sum sở hữu hai chiếc ô tô - một chiếc dùng làm taxi - một ngôi nhà mới, và một nửa quyền lợi một chiếc máy kéo cày (ảnh bên phải [trong nguyên bản]), hiệu quả hơn nhiều so với hai con trâu nước của anh (ảnh bên trên). Dưới bóng râm của ngôi nhà sàn mới của mình, anh đang thảo luận về các vấn đề nông trại với cố vấn của trung tâm là Amos Ben Mayor của Israel và Kham Khamphay Kongdara, một nhân viên nông nghiệp Lào làm việc với Ben Mayor.

Được bơm từ một con sông nhiều nước, nước sông Mekong tưới cho đất Lào và tình cờ mang đến một cơn tắm gội sáng khoái cho hai cậu bé.

Nước phun ra từ một trong hai máy bơm chạy bằng dầu nặng diesel làm ướt các mẫu đất của Thyt Sum và những người nông dân đồng hành của anh ta trong dự án thử nghiệm của Liên Hợp Quốc (xem các trang trước). Trong năm tháng, một máy bơm không chạy, làm mất nước của nhiều nông dân. Ông già trên mảnh đất đã dựng máy bơm đã từ chối cho phép tiếp tục. Nước mắt chảy dài trên khuôn mặt, ông ta nói với người giám sát Ben Mayor rằng một phi, hay thần linh, đã bị xúc phạm bởi máy bơm, và bất cứ khi nào máy bơm chạy, ông ta đều bị đau ốm. "Tôi biết người dân của chúng tôi cần nước, nhưng tôi sẽ chết nếu nước lại chảy nữa."

Ông Ben Mayor đã giải quyết tình huống khó xử bằng cách nhờ một nhà sư Phật giáo xoa dịu thần linh bằng những lễ vật và lời cầu nguyện. An tâm, lão nông cho phép máy bơm chạy trở lại.

Thứ nhì, khi hy vọng tiếp tục tăng lên cho một giải pháp ở Đông Nam Á, Khu vực hạ lưu sông Mê Kông hứa hẹn một quang cảnh hòa bình chưa từng có: Dự Án Phát Triển Sông Mê Kông (Mekong Development Project).

Mục đích là tạo ra sự thịnh vượng cho một khu vực mà tám trong số mười cư dân sống bằng nghề trồng lúa - hầu hết trong số họ là người nghèo, bị suy dinh dưỡng và bệnh tật. Phương

thức là việc xây dựng các con đập, dọc theo các phụ lưu sông Mekong và ngay trên dòng chính lưu dưỡng mãnh.

Những con đập này sẽ tạo ra những hồ chứa lớn giữ nước vào mùa mưa, từ tháng 6 đến tháng 11, để kiểm soát lũ lụt. Những ngày còn lại trong năm chúng sẽ xả nước để giảm bớt nạn hạn hán, để tưới tiêu cho những khu vực rộng lớn hiện không có năng suất, và để cấy trồng trên đất đã canh tác một vụ lúa thứ hai mỗi năm, hoặc thậm chí cả một vụ mùa thứ ba.

Việc xả nước có kiểm soát vào dòng chính cũng sẽ nhấn chìm các ghềnh thác, và do đó cải thiện khả năng hải hành. Các guồng nước tại các đập có thể tạo ra năng lượng điện quanh năm, cung cấp cho các thành phố ánh sáng và thúc đẩy ngành công nghiệp.

Nhìn chung, những lợi ích được hình dung sẽ vượt xa những thành tựu của Cơ Quan Quản Lý Thung Lũng Tennessee (Tennessee Valley Authority). Không một khu vực nào trên thế giới từng lên kế hoạch phát triển kinh tế cấp vùng với quy mô lớn như vậy.

Công việc phải còng lưng để chuyển cây lúa từ luống gieo hạt sang các thửa ruộng khiến một thành viên trong gia đình Thyt Sum bận rộn dưới nắng gắt. Lũ trẻ ngồi ngắm nhìn dưới bóng che của các chiếc giỏ.

Các Quốc Gia Cùng Tham Gia

Khai Thác Một Dòng Sông

Hơn nữa, Dự án Mekong được quan niệm như một nỗ lực chung của các quốc gia ở Hạ Lưu sông Mekong, với hy vọng giảm bớt những oán hận chồng chất bởi các cuộc chiến tranh trong quá khứ. Như một nhà ngoại giao A6u Châu dày dạn kinh nghiệm đã nói với tôi: "Hãy đối mặt với nó, người Lào không thích người Thái. Người Thái ghét người Căm Bốt. Người Căm Bốt ghét người Thái và người Việt Nam và người Việt Nam coi thường người Căm Bốt, Thái Lan và Lào." Tuy nhiên, kể từ năm 1967, các đại biểu của bốn quốc gia này đã cùng nhau phục vụ trong cái gọi là Ủy Ban Mekong, dưới sự bảo trợ của Liên hợp quốc.

Dần dần Dự án Mekong đã thành hiện thực. Các kỹ sư và nhà khoa học đến từ Châu Âu, Châu Á và Bắc Mỹ. Đến năm 1961, các nhà khảo sát, chủ yếu là người Nhật, đã lựa chọn các địa điểm có khả năng xây dựng các con đập. Lãnh đạo của 24 quốc gia bên ngoài - hăng hái nhất trong số đó là Tổng Thống Hoa Kỳ - đã đồng ý xem xét việc đầu tư hàng tỷ đô la cần thiết.

Đối với tôi, tôi đã trở nên có ý thức hơn về đập nước mỗi ngày. Tôi đã thấy các đường dây tải điện mọc lên từ một con đập được hoàn thành vào năm 1966, với khoản cho vay của Đức, băng qua phụ lưu Nam Phong ở đông bắc Thái Lan. Phần lớn điện lực sẽ truyền về Lào (trang 743). Ở đó, trong vòng một năm, một người Gia Nã Đại (Canadian) sẽ giám sát việc xây dựng một con đập trên phụ lưu Nam Ngum.

Bây giờ tôi đang co ro trên một chiếc tàu tuần dương mở rộng, trên đường đến địa điểm được đề xuất cho đập Pa Mong, đập đầu tiên được xây dựng băng ngang trên chính sông Mekong. Tôi đã bị thấm ướt đến da. Những cơn mưa gió mùa đã gần như làm tan nát cuốn sổ của tôi, và tôi cố gắng bảo quản một số trang của nó bằng cách ngồi lên trên đó.

Bên cạnh tôi, cũng ướt át không kém, là Kỹ sư Dự án Pa Mong, Lyle W. Mabbott, đến từ Dubois, Wyoming (trang 753). Là một nhân viên kỳ cựu của Cục Khai Hoang Hoa Kỳ (U.S. Bureau of Reclamation), ông đã xây dựng các con đập ở bang Arizona và trên sông Blue Nile [tại Châu Phi, chú của người dịch]. Ông ta nói, "Tôi giữ ví của tôi trong túi bằng nhựa (plastic)."

Những cánh đồng lúa có cấu hình giống như các hòn đảo và bờ sông gần Pakse ở Nam Lào. Nông dân và gia đình của họ sống trong những ngôi nhà sàn bên dưới những cây lương thực - đuông dừa, vải, đu đủ, xoài. Những cơn mưa gió mùa đã làm ngập ruộng. Ở đây, gần sông Mekong, luôn có lượng nước dồi dào - ngay cả trong mùa khô. Các con đập mà Dự Án Mekong hình dung sẽ mở rộng lợi ích đến các vùng xa bờ sông hiện tại.

Khi buổi tối buông xuống, một nông dân Lào chèo thuyền trở về nhà dọc theo sông Mekong. Từ một dòng sông giàu cá, anh ta luôn có thể đáp ứng nhu cầu của mình. Nhưng việc xây dựng các con đập sẽ ngăn cản một số loài bơi ngược dòng để đẻ trứng. Các chuyên gia về cá làm việc với Ủy Ban Mekong hiện đang nghiên cứu vấn đề này nhằm du nhập các giống cá mới.

Hai Mươi Năm - Và Một Tỷ Đô La

Sáng hôm đó khi chúng tôi lên đường từ Vientiane (Vạn Tượng), thủ đô hành chính của Lào, bầu trời trong xanh. Dòng sông Mekong nặng trĩu phù sa mùa mưa lóng lánh một màu nâu đậm đà, màu cà phê pha nhiều kem. Bây giờ mưa tạt vào mặt nước rất mạnh đến nỗi những giọt nước dội ngược lên, trắng xóa như những viên ngọc trai rải trên biển cà phê.

Tại đây sông Mekong tạo thành biên giới giữa Lào và Thái Lan. Chúng tôi lên bờ ở phía Thái Lan, cách Vientiane 15 dặm ngược trên phía thượng lưu. Con dốc trơn và dốc, mặt trời hiện ra lại, và khi chúng tôi đi lên bờ, tôi cảm thấy như thể cái nóng và độ ẩm có thể nung chảy tôi.

Chúng tôi dừng lại cách sông 280 bộ Anh (feet). Một tấm biển cho biết Địa điểm đập Pa Mong, Hố 108. Các kỹ thuật viên Thái Lan tràn đầy năng lượng và một máy khoan Thụy Điển chạy bằng động cơ Volkswagen ồn ào đang đưa những khối đá hình trụ dày 3 phân Anh (inch) lên.

"Các mẫu đá bùn (siltstone)," Mabbott nói. "Bạn phải niêm phong chúng nhanh chóng, bằng sáp nóng, nếu không chúng sẽ tan rã. Chúng tôi gửi chúng đến Denver để phân tích. Bạn không thể thiết kế một con đập cho đến khi bạn biết địa chất."

Và địa hình. Khi Mabbott giải thích các vấn đề, tôi bắt đầu hiểu tại sao, với tất cả số tiền trên thế giới, đập Pa Mong không thể hoàn thành một cách vội vàng.

Chất lượng của đá quyết định độ nặng và độ cao của đập mà nó có thể nâng đỡ. Các khu vực rộng lớn phải được khảo sát để tính toán lượng nước sẽ được lưu trữ ở các độ cao khác nhau. Những yếu tố này sẽ quyết định sức mạnh của đập, độ dày và hình dạng của nó.

Mabbott đã vẽ một biểu đồ. "Pa Mong ở độ cao 325 bộ Anh (feet) so với lòng sông sẽ chứa 3,4 nghìn tỷ bộ (feet) khối nước. Bây giờ chúng tôi nghĩ rằng chúng tôi có thể lên tới 360 bộ Anh (feet), để cung cấp cho chúng tôi 3,7 nghìn tỷ - gấp hai lần rưỡi so với đập Hoover ở Hoa Kỳ. Có thể chúng tôi có thể xây cao đến 390 ... "

"Khi nào thì ông ấy hay biết?

"Chúng tôi sẽ có những dự đoán tốt vào năm 1969, và câu trả lời, cũng như chúng tôi có thể nhận được chúng, vào năm 1971." Sau đó ba năm để thiết kế, sáu đến tám năm để xây dựng, mười năm trước khi nhà máy điện đi vào hoạt động hoàn toàn. Tổng cộng, hơn 20 năm! Và gần một tỷ đô la, chưa kể chi phí cho các công trình thủy lợi.

Số liệu thống kê làm choáng váng trí tưởng tượng: Đập Pa Mong sẽ cao ít nhất 325 bộ Anh (feet), kéo dài gần một dặm và chứa nhiều nước hơn gấp đôi so với hồ Lake Mead sau đập Hoover - đủ để tưới cho 3 triệu mẫu Anh ở Thái Lan và Lào. Sản lượng điện hàng năm sẽ là 20 tỷ kilowatt giờ - gấp rưỡi so với đập Grand Coulee, đập sản xuất thủy điện lớn nhất của Hoa Kỳ.

Người Mỹ đảm nhận những vai trò quan trọng trong Dự án mekong. Lyle W. Mabbott, bên phải, kỹ sư trưởng của đập Pa Mong, trao đổi với Jay Olson, người giám sát các nghiên cứu địa chất tại khu vực này. Cả hai đều ở Thái Lan dưới dạng biệt phái từ Cục Khai Hoang Hoa Kỳ.

Du Kích Lào Đe Dọa Các Quan Chức

Một nhà kinh tế người Lào đã tham gia cùng chúng tôi tại Hố 108 và đưa ra một ghi nhận tinh táo khác. Ông nói: "Ở khu vực này, chúng tôi không chắc chắn về lòng trung thành của người dân. Nếu các quan chức từ Vientiane đi theo đoàn lớn, người dân sẽ tiếp họ như những vị khách danh dự. Nếu một nhóm nhỏ đến, người dân có thể giết chết họ."

Trở lại Vientiane, tôi đã nói chuyện với Trung tướng Kouprasith Abbay của Quân Đội Hoàng Gia Lào. Từ lâu, ông đã chiến đấu với quân nổi dậy được gọi là Pathet Lào. Bây giờ ông gọi họ là những người Lào-Việt - những người Lào nổi dậy do Bắc Việt tăng cường.

Tướng Kouprasith nói, "Chúng tôi tiến công vào mùa khô, khi đường xá đi lại và thời tiết phi hành thuận lợi. Chúng tôi tấn công vào mùa mưa. Căn cứ của chúng ở trên núi. Huyết mạch của chúng tôi là sông Mekong."

Ông kể tên cho các thị trấn lớn hơn dọc theo sông: Luang Prabang, Vientiane, và Paksane; Thakhek, Savannakhet, Pakse - tất cả các căn cứ không quân. "Máy bay ném bom chiến đấu của chúng tôi đang tấn công mạnh vào kẻ thù. Nhưng địch đã cho xâm nhập vào nhiều quân hơn, và vũ khí nặng hơn. Nhìn kia."

Văn phòng được trang trí bằng một khẩu súng trường không giật DKZ và một khẩu súng phòng không 14,5 milimet tịch thu được, đều là của Nga.

Vị tướng thở dài. "Năm 1954, có 6.000 quân Bắc Việt ở Lào. Bây giờ là hơn 40.000. Dân số đang chạy trốn khỏi khu vực có quân Lào-Việt ..."

Người tị nạn là một trong những vấn đề cấp bách nhất của Lào. "Chúng tôi đang nuôi ăn 135.000 người", một quan chức tại trụ sở ở Vientiane của USAID, Cơ quan Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ, cho biết. "Chúng tôi cũng cung cấp cho họ hạt giống và công cụ. Trong khoảng độ một năm hoặc lâu hơn, họ sẽ được tái định cư và trồng lúa lại."

Keo Viphakone, Quốc Vụ Khanh về Phúc Lợi Xã Hội của Lào, nói với tôi rằng có thể có đến 600.000 người ở Lào bị dời cư bởi chiến tranh.

Đó là một phần tư dân số của đất nước, bao gồm phần lớn là người miền núi - các sắc dân rẻo núi, mang ý phức sắc sỡ như người Mèo, Lisu, Kha Mou, Akha và Yao (trang 757 và 758). Những người dân bộ lạc tìm kiếm sự an toàn trong các vùng đất dọc theo sông Mekong và các phụ lưu của nó, và trong các khu vực quang đãng trong rừng. Hàng chục nghìn người đã phải được cung cấp gạo từ nước ngoài, được chở đến họ trên những chiếc máy bay do cơ quan USAID thuê mướn. Ở những nơi máy bay không thể hạ cánh, những bao gạo được thả từ trên không (trang 760-62).

Vút cao trên những đám mây, những đỉnh núi đá vôi cao gần một nghìn bộ Anh (feet) từ đồng bằng gần Vang Vieng ở Lào. Việc xây dựng đập Pa Mong ở mức cao nhất dự phóng sẽ làm vùng này ngập sâu tới 40 bộ Anh (feet), trừ khi một con đập thứ cấp được xây dựng để cứu thung lũng.

Đập lúa trên một khúc gỗ, nông dân Lào Paw Pai tuốt thóc xuống đất bên dưới ngôi nhà của mình ở phía bắc Vang Vieng. Lúa IR-8, một giống lúa lai được phát triển ở Philippines, là cây lúa đầu tiên được Paw Pai và những nông dân khác trong khu vực của anh ta trồng bằng cách tưới tiêu mùa khô. Những người Mỹ trẻ tuổi của Dịch Vụ Tình nguyện Quốc Tế (International Voluntary Services) đã hỗ trợ dự án. Giống lúa IR-8 cho năng suất gấp ba lần số hạt trên một mẫu Anh so với lúa bản địa.

Chân của Paw Pai được xăm từ hông đến đầu gối khi còn trẻ. Anh tin rằng những hình xăm này sẽ khiến anh trở nên đẹp trai hơn và được các cô gái khao khát hơn.

Vùng Nguy Hiểm Được Vẽ Trên Bản Đồ Của Phi Công

Các phi công, các thường dân Mỹ vui vẻ, trông chừng các bản đồ của họ từng phút một. Hình vuông màu xanh biểu thị các đường bay thân thiện, hình vuông màu đỏ biểu thị các đường bay không thân thiện. Hơn một nửa đất nước được cho là do các lực lượng không thân thiện nắm giữ. Hình tam giác màu đỏ đại diện cho các cuộc tấn công phải hứng chịu bởi các máy bay.

Đọc 400 dặm từ rìa phía đông của Lào - một vùng núi nơi các trung đoàn Bắc Việt Nam hành quân xuống phía Nam và tiến vào miền Nam Việt Nam - một dải rộng 40 dặm được đánh dấu là đặc biệt nguy hiểm: có súng phòng không, có thể được điều khiển bằng radar.

Tôi đi về phía tây bắc, 215 dặm đến một đường bay màu xanh lam thân thiện được đặt tên là Lima-25. Đây là Houei Sai (bản đồ, trang 745), thủ phủ hành chính của Houa Khong, hay tỉnh Thượng Mekong (Upper Mekong Province).

Từ trên không, những cánh đồng lúa ngập nước trên đồng bằng Vientiane trông sáng như gương. Chẳng bao lâu, những ngọn đồi và ngọn núi cây cối rậm rạp trải dài đến tận chân trời, và trong những thung lũng chảy ngoằn ngoèo những dòng nước màu nâu cà phê - sông Lik, sông Mekong, rồi sông Beng, và lại sông Mekong lần nữa. Có một lối đi, có một túp lều - hiu quạnh, lạc lõng giữa biển cây màu xanh.

Houei Sai là một thị trấn ở sông Mekong với hai ngọn đồi. Một đồi được dựng trên đỉnh với ngôi chùa Phật giáo, hoặc tu viện. Ở đồi kia tọa lạc một bệnh viện 50 giường của Tổ chức Thomas A. Dooley ở San Francisco, ngôi nhà của thị trưởng, và một pháo đài bằng gạch mà người Pháp xây dựng khi họ làm chủ ở đây. Họ đã rời đi vào năm 1954.

Đường băng ồn ào với những chiếc máy bay đang cất đồ tiếp liệu cho các khu định cư biệt lập xa hơn về phía bắc. Từ một nhà kho của Cơ Quan USAID, người Lào trong chiếc áo sơ mi in hàng chữ "More Sweat, Less Blood: Đổ Mồ Hôi Nhiều Hơn, Đổ Máu Ít Hơn" đã phân phát chăn và nồi nấu ăn, dầu xà-lách và gạo. Ngoài ra cũng có bột mì nấu chín và sấy khô (bulgur wheat) từ Mỹ. Đó là lúa mì được nghiền nhỏ, được chế biến để nấu chín và ăn như cơm. Một người lao động nói: "Người ta ăn nó khi rất, rất đói."

Thái Lan Bảo Vệ Một Hòa Bình Bấp Bênh

Băng ngang sông Mekong ở bờ phía tây, nằm phơi mình Chiang Khong, thuộc tỉnh Chiang Rai của Thái Lan. Tôi dùng phà băng qua.

Trong một quán cà phê, những người ngồi trò chuyện và so sánh những hình ảnh nhỏ xíu của Đức Phật trên cổ họ. Gần đó có một cửa hàng kim khí cung cấp xe máy Nhật Bản và một động cơ xay lúa của Tiệp Khắc.

Một gia đình người Mèo đi bộ trên phố chính. Tôi đi theo họ đến tận trạm của công ty Xăng Dầu Shell, nhìn xuống bến đấp. Một hạ sĩ cảnh sát Thái Lan với ống nhòm nhìn chăm chăm vào những cô gái đang tắm ở phía dưới, khiêm tốn trong chiếc áo khoác ướt đến tận cổ. Viên hạ sĩ nói, "Nhìn ống nhòm rất vui." Tất cả xem ra bình yên.

Sau đó, một chiếc trực thăng mang nhãn hiệu Thái Lan đi tuần tra ồn ào trên sông Mekong. Trong năm ngoái, những người dân bộ tộc Mèo đã bắt đầu băng qua từ Lào với súng trường tự động của Trung Quốc. Tìm cách khởi xướng một cuộc nổi dậy của dân Mèo ở Thái Lan, họ đã tấn công các đồn cảnh sát ở tỉnh Chiang Rai. Bây giờ các máy bay Thái Lan đã bắt đầu ném bom các làng dân Mèo bên trong Thái Lan.

Tôi đã thuê một người lái thuyền người Thái Lan và chiếc thuyền độc mộc có gắn động cơ của anh ta, và chúng tôi ngược dòng để xem chúng tôi có thể đi bao xa về phía Trung Quốc. Chúng tôi đã lướt nhẹ qua những bờ sông xanh mát được định cư thừa thớt với những ngôi nhà sàn, vượt qua những người chèo thuyền bằng tay chèo và những người đánh cá, xuyên qua ánh nắng mặt trời, sương mù và cơn mưa nặng bất chợt. Tôi không quan tâm; chiếc thuyền này có một mái che. Nhưng tôi xúc động đến u sầu khi thấy thảm thực vật vật lộn chống chọi với dòng sông đang dâng cao: những cành lá, bị dòng nước nâu uốn cong, căng mình sang phải, cuối cùng bị ngập chìm.

Cùng với tôi là người bạn Thái Lan tên Khamsing Srinawak. Anh ấy là một nhà văn và một nông dân nói tiếng Anh, và vì anh ấy đến từ đông bắc Thái Lan - nơi mọi người gần gũi với người Lào hơn là người Thái ở Bangkok - anh ấy cảm thấy như có quê nhà ở hai bên bờ sông. Khamsing là người của nền văn minh sông Mekong, và anh ấy thích nói về điều đó. Giờ đây anh ấy kể cho tôi nghe về những bài hát có tên là *long khong*.

"Long" có nghĩa là đi cùng, trôi dạt, và vì vậy người ta có thể dịch hai từ này có nghĩa là trôi theo sông Mekong. Đây là những bài hát du dương, vui tươi, cất lên từ từ, chuyển nhịp nhanh - thường được hát hàng giờ trong các bản song ca, bơi/ các chàng trai và các cô gái tán tỉnh nhau. Những lời ca này cho biết họ sẽ hạnh phúc biết bao nếu họ kết hôn, trôi theo sông Mê Kông trên một chiếc thuyền.

"Đối với chúng tôi," Khamsing nói, "Mekong là biểu tượng của du hành và của hạnh phúc."

Sau ba giờ, chúng tôi dừng lại trên bờ biển Lào, tại khu định cư của người tị nạn Yao ở Ban Nam Kueung và mua dưa và ngô luộc cả vỏ. Dễ dàng bóc vỏ và ngon miệng.

Gần 4.000 người Yao đã định cư ở đây từ năm 1964, những người tị nạn từ vùng Pathet Lào, từ Bắc Việt, sau các cuộc ném bom của máy bay Hoàng Gia Lào. Họ có một đội quân nhỏ của riêng mình trong chiếc quần rộng màu xanh lam và đội mũ nồi màu đen. Các thương nhân Trung Quốc tại Nam Kueung có những con ngựa thồ món đồ nhỏ để buôn bán khắp các ngọn núi.

Khi thuyền chúng tôi nổ máy bình bịch trong một khúc quanh cong chữ S tuyệt vời của sông Mekong - đi qua những hòn đảo chìm dưới nước, những vực xoáy nước và những ngọn núi với những khoảng khai quang lạc đặc được trồng lúa. Dân cư giờ đây đã hiếm hoi. Trên bờ bên Lào có một con voi đang ngoe nguẩy đôi tai. Sau đó, chúng tôi đi qua Chiang Saen, kinh đô của một vương quốc Thái Lan vào thế kỷ 14. Thị trấn trông thịnh vượng, với những biệt thự gọn gàng và những cây hoa phượng nở rộ, những lán thuốc lá trắng rải rác ở vùng ngoại ô.

Lính Trung Quốc Trấn Giữ Góc Miền Điện

Sau tám giờ trên sông, chúng tôi lên bờ tại làng Ban Kwan của Lào. Trời đang tối dần, nhưng ngay cả trong ánh sáng ban ngày, người lái thuyền của chúng tôi sẽ không đi xa hơn. Hàng trăm dặm về phía bắc đến biên giới Trung Quốc là một vùng tranh tối tranh sáng, được kiểm soát từng chập bởi các lực lượng tấp nham mà không chính phủ nào quan tâm đến việc thảo luận.

Bên kia sông là lãnh thổ Miền Điện, được nắm giữ bởi những người vũ trang được gọi là KMT – viết tắt của từ Kuo-mintang: Quốc Dân Đảng, tên gọi của chế độ Quốc Dân Đảng Trung Hoa. Họ là những người lính Trung Hoa đã chạy trốn khỏi quê hương sau chiến thắng của Mao Trạch Đông. Giờ đây, họ phục vụ những người chủ trả lương mờ ám, một số người trong số họ buôn bán thuốc phiện.

Trên đường trở về Houei Sai, chúng tôi dừng lại ở một ngôi làng nhỏ của Lào có xưởng cưa. Trên tường ngôi nhà của trưởng làng, tôi nhận thấy một bức ảnh chụp: cha, mẹ, ba đứa con, một gia đình hạnh phúc.

Vợ của trưởng làng cho biết bức ảnh được chụp 5 năm trước, sau khi họ đến từ một ngôi làng khác bị chiếm đóng bởi quân Pathet Lào. Khi đó, hai đơn vị của Quốc Dân Đảng đụng độ với một đoàn chở thuốc phiện, tràn qua sông Mekong và giao tranh gần đó.

Gia đình đã tìm cách trốn thoát bằng thuyền, xuôi dòng chảy, vào ban đêm. Chiếc thuyền va phải một tảng đá và bị chìm. Ba đứa con của bà chết đuối. Bà ấy nói, "Hiện giờ chúng tôi có hai đứa con nữa."

Cậu bé với một hành lý lớn lê bước vào một ngôi làng tị nạn của người Lào bên bờ sông Mekong gần biên giới Thái Lan - Miến Điện. Cậu bé đến từ những ngọn đồi ở Bắc Lào, quê hương của người Yao, một trong hàng chục bộ tộc thiểu số của đất nước. Giao tranh giữa quân chính phủ và Lào-Việt (quân nổi dậy Lào và Bắc Việt) đã làm cho khu vực phía bắc trở nên mất an toàn. Các quan chức Lào ước tính có khoảng 600.000 người - một phần tư dân số nước này - đã chạy khỏi vùng chiến sự. Nếu họ ở lại lãnh thổ do Cộng sản kiểm soát, các lực lượng Hoàng gia Lào coi họ là kẻ thù, có thể bị ném bom. Họ cũng có nguy cơ bị người Lào-Việt bắt làm công việc khuôn vác trên Đường mòn Hồ Chí Minh và bị tịch thu lúa gạo.

Người Nước Ngoài Chen Chúc Đến Vạn-Tượng

Trên chuyến bay trở về Vientiane, tôi dừng chân ở Luang Prabang, thủ đô hoàng gia của Lào, nép mình giữa những ngọn núi xanh trên một khúc cua hẹp tóc tuyệt vời của sông Mê Kông. Các ngôi chùa được phục hồi lấp lánh trong ánh hào quang mạ vàng. Cung điện hoàng gia có một sảnh đặt ngai vàng mới, được gắn bên trong bằng gạch thủy tinh.

Ở bên sông, tôi nghe thấy một giai điệu Mozart chơi bằng kèn đồng. Ban nhạc vệ binh hoàng gia đang tập hát quốc ca của Áo. Sau đó là quốc ca của Úc, Pakistan, Thổ Nhĩ Kỳ. Các đại sứ đã đến dự đám cưới của một hoàng tử.

Luang Prabang có 24.000 người. Vientiane, nơi tôi hạ cánh sau đó trong cùng ngày, có gần 150.000 người. Việc xây cất ở đây đã dựng thêm một trường trung học, một trụ sở cảnh sát khổng lồ, một tượng đài hoành tráng cho những người lính Lào đã chết.

Thị trưởng Vientiane ghi nhận những thay đổi khác, không chút hào hứng: "Người châu Âu, người Mỹ, người Thái Lan, người Trung Quốc, người Việt Nam, họ đến nhiều hơn trong mọi lúc." Hầu hết những người Mỹ làm việc cho Cơ Quan USAID và sống với gia đình của họ tại Cây Số 6 - một vùng ngoại ô với những con đường vuông vắn gọn gàng, một sân bóng chày và đội hướng đạo sinh.

Nhưng viên thị trưởng không phản đối họ. Rốt cuộc, súng, gạo và tiền lương của Quân Đội Hoàng Gia Lào đến thông qua USAID, và trực tiếp hoặc gián tiếp, Hoa Kỳ đã cung cấp hơn một nửa nhu cầu của chính phủ.

Viên thị trưởng nói, "Thay đổi lớn ở đây, bạn thấy đấy, là cuộc sống đã trở nên cạnh tranh, một cuộc chiến để tồn tại." Tôi hỏi thế sự cạnh tranh không phải là một điều tốt hay sao. Viên thị trưởng trả lời: "Là một người Lào, tôi nói điều đó là không tốt. Chúng tôi không thể ngăn cản những người khác đến đây, nhưng chúng tôi muốn có một cuộc sống yên tĩnh hơn."

Một buổi sáng yên tĩnh, tôi nhìn thấy một cô bé đang câu cá trong vũng bùn với một cái giỏ. Tôi yêu cầu xem có gì trong cái xô của cô ấy. Bốn con ếch, chục con cá nhỏ, một con bọ béo mập, rau cải xoong giòn.

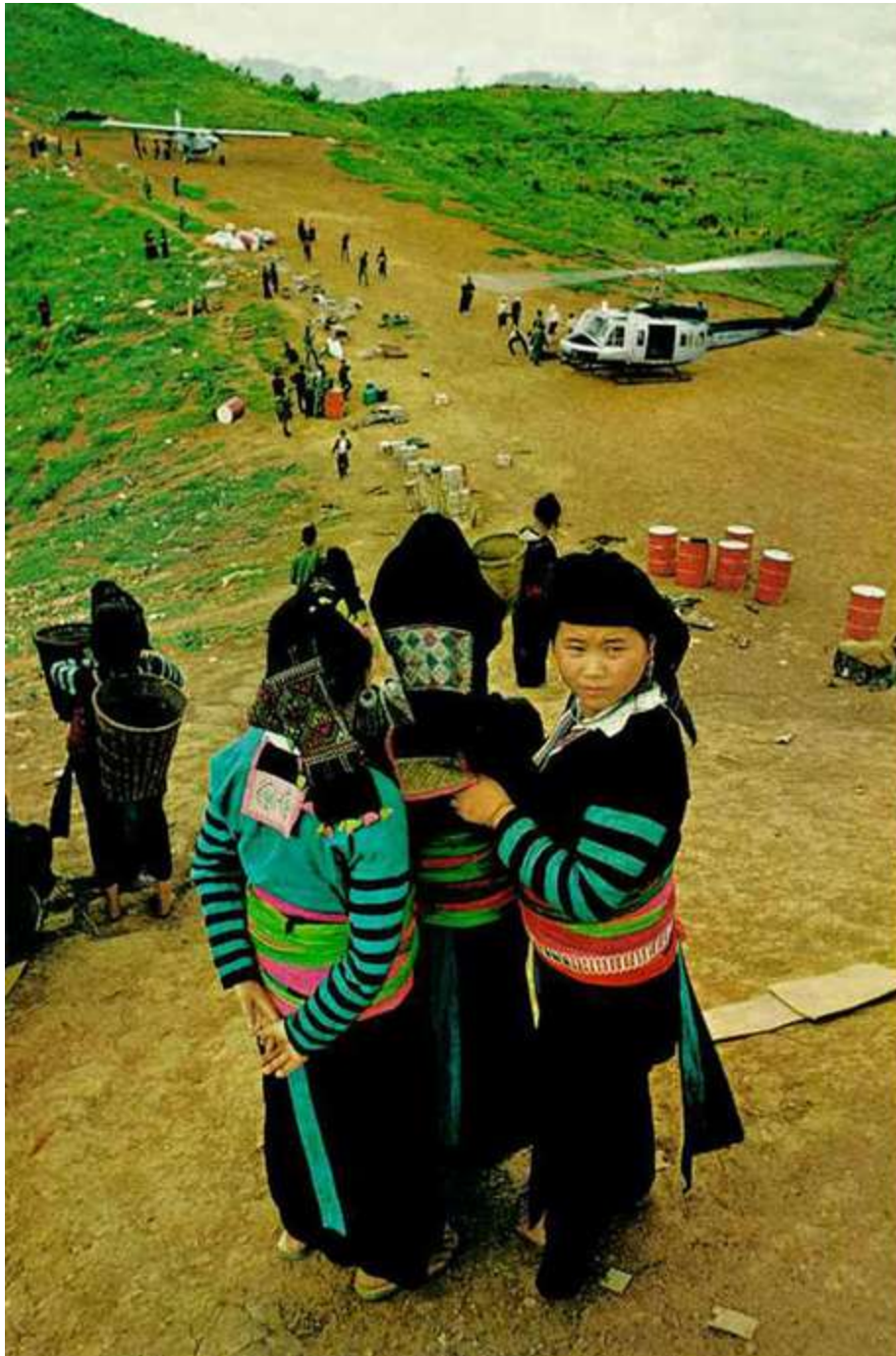
Món bắt được tốt nhất của cô ấy cho đến nay là gì? "Con ếch lớn," cô nói. "Nó là thứ nhiều thịt nhất."

Vào mùa khô, cô đào bắt cua. Khi đó, chúng rất dễ tìm, cô ấy nói, và béo ngậy.

Tôi đã thử câu cá bằng cái giỏ của cô ấy, bùn ngập đến mắt cá chân. Trong lần thử thứ hai, tôi bắt được một con cá dài một phân Anh (inch). Cô ấy mở miệng cười.

Cô ấy vừa mới bắt đầu, cô ấy nói. Trong một giờ, cô có thể thu thập đủ lương thực cho một bữa ăn cho hai gia đình. Với gạo, tất nhiên.

Tôi đã nghĩ về điều đó và tự hỏi. Liệu người Lào có hạnh phúc hơn nếu họ được yên thân cho cuộc sống bình dị dọc sông Mê Kông?

Những chiếc áo choàng màu sáng phản ánh cuộc sống nghiệt ngã của những người tị nạn tộc Mèo từ miền Bắc bị chiến tranh tàn phá của Lào. Họ vừa mới đi bộ từ một khu vực chiến trận và chờ phân phối gạo tại Houei Tong Ko, được giao bằng trực thăng và máy bay chở hàng. Mỗi gia đình cũng nhận được một nồi lớn, nồi nhỏ, thìa, đĩa, bát, xà phòng, vải đen, chăn và các

thanh sắt để làm dao. Một số người trong bộ tộc này đã phải di dời năm hoặc sáu lần khi chiến tuyến thay đổi.

Tôi hỏi Oukeo Souvannavong, một thành viên người Lào của Ủy Ban Mekong. Ông nói: "Con người chúng tôi có bản tính vui vẻ. Họ không tham vọng như các bạn. Họ có ít nhu cầu và không ham muốn nhiều thứ hơn. Dù có đói, họ cũng không than phiền".

Tâm trạng của ông Oukeo thay đổi đột ngột. "Hạnh phúc của người dân chúng tôi đặt trên sự thiếu hiểu biết. Chúng tôi không có số liệu đáng tin cậy, nhưng tôi tin rằng dân số của chúng tôi đang giảm. Tỷ lệ tử vong ở trẻ sơ sinh là 60-70%.

"Hãy nghĩ về điều đó! Trong số mười trẻ sơ sinh, sáu hoặc bảy trẻ em đang chết! Không quan chức nào của Lào có thể vui mừng về tình trạng như vậy."

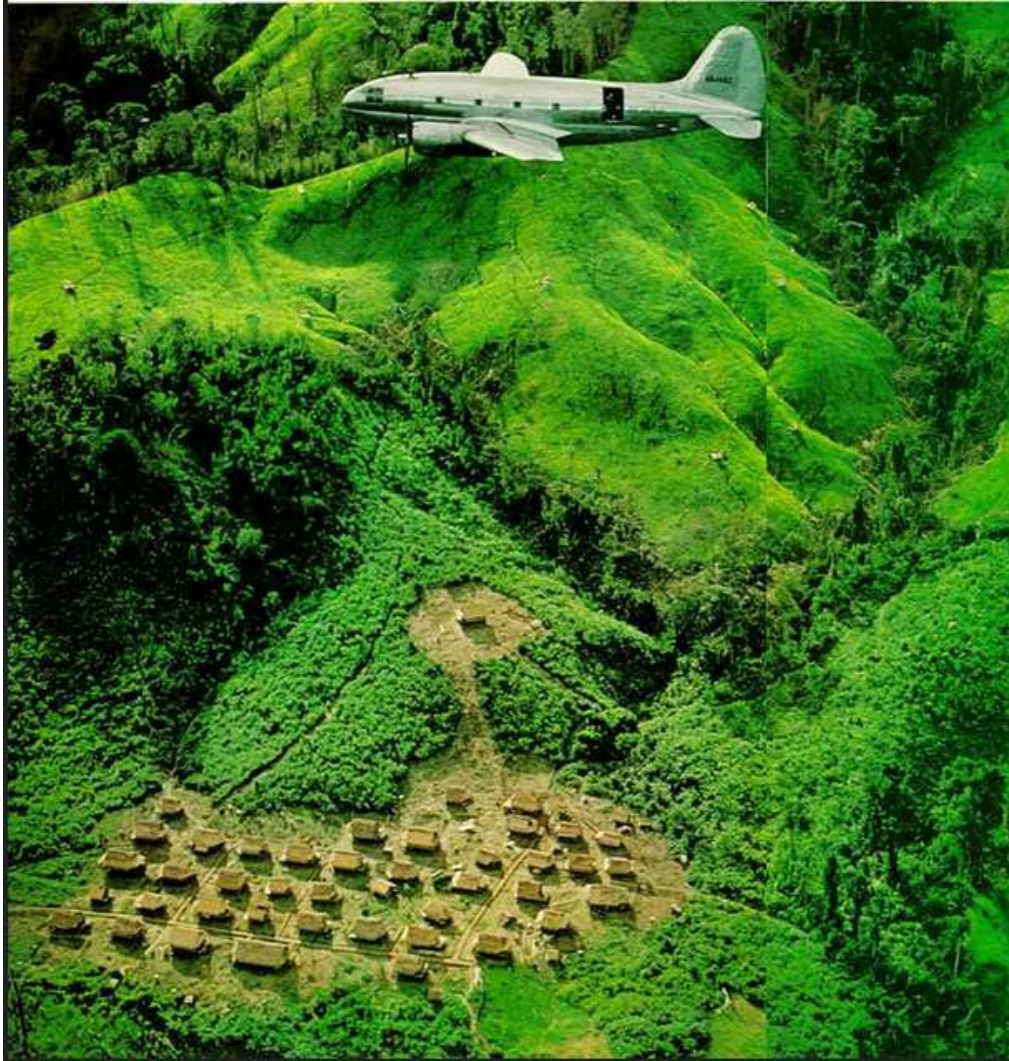
Ông lặng lẽ tiếp tục: "Vấn đề không chỉ là lương thực. Bệnh tật nhiều quá. Chúng tôi phải cải thiện toàn bộ tiêu chuẩn sinh sống. Đó là lý do tại sao Dự Án Mekong lại quan trọng đến vậy".

Phân Bón Cho Cây Lúa Nhờ Mưa Gió Mùa

Tôi lái xe đến một nông trại thử nghiệm: Dự Án Thí Điểm Vientiane (Vientiane Pilot Project), một nỗ lực chung của Chính Phủ Hoàng Gia Lào và Israel (Do Thái). Chính Ủy Ban Mê Kông đã hành động - trợ giúp 250 gia đình trồng nhiều lúa gạo hơn, trong khi thay đổi thái độ của họ để chuẩn bị cho những ngày sắp tới của các cơn bão.

Amos Ben Mayor, người Israel đến từ những ngọn đồi của Galilee [cực bắc Do Thái, giáp ranh với Lebanon, chủ của người dịch](trang 746), đã chỉ cho tôi các kênh tưới tiêu và những mảnh đất thử nghiệm với những giống lúa mới. Mười hai giống đến từ Đài Loan. Từ Viện Nghiên Cứu Lúa Quốc Tế ở Philippines, các giống lúa IR-5, IR-6, IR-52 nổi tiếng. Ông nói, những giống như vậy có thể nâng cao nền nông nghiệp ở hạ lưu sông Mê Kông từ căn bản tự cung tự cấp sang cơ sở thị trường.

"Một vụ lúa duy nhất trong năm có thể được trồng bằng nước của những cơn mưa gió mùa không thôi," ông nói. "Những cơn giông bão của mùa mưa tạo ra một lượng nhỏ các hợp chất nitơ (nitrogen) từ không khí. Chúng giúp làm cho đất màu mỡ - đủ để thu hoạch một sản lượng khiêm tốn.

“Nhiều đứa trẻ Lào tin rằng gạo đến từ trên trời vì đó là cách duy nhất mà chúng từng nhận được”, một phi công nói với nhiếp ảnh gia Garrett. Lướt thấp trên những ngọn đồi lởm chởm, không có đường đi ở vùng đông bắc Lào, một chiếc C-46 thả gạo và bột ngô (xem ảnh bên trên) cho một ngôi làng tị nạn hình con vịt, Phong Sải (xem ảnh bên trái). Trong năm qua, Hoa Kỳ đã thả gạo trị giá 3.000.000 đô la cho 135.000 người dân vùng đồi phải di dời. Các vụ thả thực phẩm, cũng phức tạp như những phi vụ thả bom, đòi hỏi phải trả thêm phụ cấp công tác nguy hiểm cho các phi công dân sự, những người thường xuyên thu hút sự khai hỏa của quân du kích khi họ bay xuống thấp. Họ bay cho Air America, một trong những hãng hàng không thuê bao lớn nhất thế giới. Những cánh đồng lúa mới được khai phá bao phủ sườn đồi bằng một lớp nhung xanh mượt. Vụ mùa đầu tiên của những người tị nạn giúp họ tự túc, khiến các vụ thả thực phẩm từ trên không đến hồi kết thúc.

Trong Một Lúc, Thoát Khỏi Sự Thiếu Thốn

Những nụ cười nói lên lòng biết ơn của những người tị nạn ở Phu Hae, đông bắc Lào. Gạo đã được thả từ độ cao 1.000 bộ Anh (feet) trong các túi nhựa mới - dai, không thấm nước và gần như được chào đón như chính thực phẩm.

Kiểm tra những chiếc túi để xem chúng chống chọi với vụ thả đồ xuống như thế nào là Edgar "Pop" Buell, bên trái, thuộc Cơ Quan Phát Triển Quốc Tế Hoa Kỳ (USAID). Ông đã dành tám năm qua để chăm sóc những người vô gia cư và không nơi trợ giúp ở Bắc Lào. Nhiếp ảnh gia Garrett, một người bạn từ lâu của ông Buell, đã bay cùng ông đến ngôi làng và chứng kiến mối quan hệ phi thường mà ông thụ hưởng với những người tị nạn.

Ông Garrett nhớ lại: "Người dân sợ những người Lào-Việt ở ngay bên kia đỉnh núi, "nên họ chỉ dựng những nơi trú ẩn tạm thời. Họ đã từ chối đề nghị của ông Pop cung cấp một nhà máy cưa gỗ, điều sẽ giúp họ có thể xây dựng những ngôi nhà kiên cố, nhưng sau đó Cộng sản chắc chắn sẽ đến. Thay vào đó, họ muốn chuyển đến trung tâm định cư chính ở Sam Thong.

"Pop đã triệu tập một cuộc họp. Cuộc họp diễn ra trong nhiều giờ. Nói tiếng Lào trôi chảy, ông ấy sử dụng biệt ngữ địa phương và viện dẫn các phong tục địa phương để thuyết phục họ nên ở lại. Người dân cho rằng có một thần linh (phi) xấu trong làng và họ đã xúc phạm nó. Pop thừa nhận có thể có một thần linh (phi) xấu ở Phu Hae, nhưng khẳng định có hai thần linh xấu ở Sam Thong. Ngoài ra, Sam Thong đã quá đông đúc, và người dân ở đó hút thuốc phiện và không chăm sóc con cái của họ. Những người tị nạn phải trụ lại tại làng, không phải chạy

trốn người Lào-Việt, và xây dựng những ngôi nhà kiên cố và một cuộc sống mới cho chính họ. Để làm được điều này, họ nên xây dựng một trường học và một trạm y tế, và ông ta, Pop, hy vọng sẽ nhìn thấy những tòa nhà hoàn thành vào lần tới khi ông đến Phu Hae. "

Họ đã đồng ý ở lại. Sáng hôm sau, người Mèo mổ một con lợn đái ông Pop như một dấu hiệu của tình hữu nghị tiếp tục.

Sau cuộc họp của ông Buell, Donald Dougan đã tổ chức một cuộc khám bệnh. Tại đây, ông kiểm tra một cậu bé bị nhiễm trùng đường hô hấp, bệnh thường gặp ở những người dân vùng đồi núi. Cha của cậu bé cố giữ cố định đầu của con trai mình. Ông Dougan, một cựu quân nhân y tế của Lực lượng Đặc Biệt Hoa Kỳ, đã huấn luyện hàng chục người dân đồi núi để chữa bệnh cho dân chúng trong làng.

"Để trồng vụ thứ hai, vào mùa khô, người ta không chỉ cần tưới nước không thôi, mà còn phải mua phân bón." Để thuyết phục nông dân rằng họ sẽ trả được số tiền vay cần thiết, trước tiên

họ phải được chứng minh rằng các giống lúa mới của chúng tôi sẽ mang lại cho họ sản lượng ngoạn mục.

"Và chúng tôi cho họ nhìn thấy. Năng suất thông thường của họ là 1.300 cân Anh (pound) thóc trên một mẫu Anh (acre). Chúng tôi cho họ xem thấy hai tấn trong một vụ mùa khô. Đầu tiên là trên đất của chúng tôi, sau đó là trên đất của họ. Bây giờ nông dân ở đây đang trồng vụ thứ nhì."

Canh Tác Khoa Học Xúc Phạm Đến Thần Linh

Mọi chuyện có thực sự dễ dàng như vậy không?

Ben Mayor nói không hoàn toàn như vậy, và ông kể về cuộc gặp gỡ của mình với một thứ có nhiều trong không khí ở Đông Nam Á như khí nitơ. Đó là những thần linh.

"Một người nông dân đã cung cấp đất cho trạm bơm nước đầu tiên của chúng tôi. Nhưng khi nó bơm nước được một thời gian, ông ấy không cho chúng tôi sử dụng nữa. Sau năm tháng, cuối cùng ông ấy cũng cho chúng tôi biết lý do. Kể từ khi máy bơm của chúng tôi đi vào hoạt động, ông ấy bị đau ốm. Rõ ràng là một thần linh nào đó đã bị xúc phạm. Nếu chúng tôi tiếp tục bơm, ông ấy chắc chắn sẽ chết.

"Và vì vậy chúng tôi mời một nhà sư Phật giáo đến. Với những nghi thức thích hợp, ông ấy đã trấn an thần linh đó, và chúng tôi có thể tiếp tục bơm nước."

Có lẽ thách thức sâu sắc nhất của nông trại thực nghiệm Vientiane thực sự nằm ở lĩnh vực tâm lý học. Ben Mayor đã nói trước đây, "Bạn có thể tưởng tượng bao nhiêu mong muốn đã được tạo ra khi một người hàng xóm có được một máy thu thanh bán dẫn (transistor radio) nhỏ không? Hoặc khi vụ mùa thứ nhì mua được một chiếc xe máy? Bây giờ chúng ta sẽ bắt đầu vụ mùa thứ ba."

Và tạo ra cảm giác thềm máy lạnh? Các máy phát điện chạy bằng dầu nặng (diesel) của Vientiane chỉ sản xuất được 6.000 kilowatt. Tủ lạnh và máy điều hòa không khí nhiều lần bị hỏng do dòng điện dao động, từ yếu đến yếu hơn.

Nhưng một dòng điện đang tràn về. Đập tại phụ lưu Nam Ngum được dự trù hoàn thành vào năm 1971; hồ chứa có thể đầy nước vào năm 1972 (bản đồ, trang 752). Rất lâu trước khi có điện, Vientiane đã nhận được điện từ một nhà máy điện mới do Đức xây dựng cũng như từ Đập Nam Phong ở Thái Lan. Đường dây tải điện qua sông Mekong do Ủy Ban Mekong làm chủ sở hữu đã sẵn được tạo lập. Một trạm phân phối điện đang được dựng lên, do người Nhật Bản giám sát.

Từ Vientiane, sông Mekong chảy 525 dặm Anh (mile) đến Căm Bốt (bản đồ, trang 745). Trong suốt 415 dặm đường, nó tiếp tục tạo thành biên giới Lào-Thái - nhưng hầu như không phải là rào cản đối với những kẻ khủng bố, vận chuyển vũ khí được giấu dưới hàng hóa vô hại trong những các thuyền độc mộc yên tĩnh.

Tư lệnh Cảnh sát biển Thái Lan, Thiếu tướng Javalit Tamthai, vừa nhận 13 tàu tuần tra đường sông mới, dài 40 bộ Anh (feet) với súng máy .50 li, được sản xuất bằng tiền từ Cơ Quan USAID. Hiện giờ ông ấy đã có 23 chiếc. Ông ấy nói với tôi, "Tôi cần ít nhất năm mươi chiếc." Nhưng làm sao ngay cả trăm chiếc tàu lại có thể theo dõi được những chuyến đi và về của rất nhiều người Lào và Thái, những người đơn giản không coi sông Mekong là biên giới?

Một đại tá Thái Lan cho biết việc xâm nhập vẫn tệ hơn bao giờ hết. Ông ấy đến từ Bộ Tư Lệnh Hoạt Động Trấn Áp Cộng Sản, và ông ấy đặc biệt lo lắng về căn cứ không quân ở Nakhon Phanom, đối diện với thị trấn Thakhek của Lào. Từ căn cứ ở Thái Lan này, Không Quân Hoa Kỳ đã tiến hành các cuộc đột kích hàng ngày vào Bắc Việt. Các chuyến bay giải cứu chở về các phi công Mỹ bị bắn rơi ở Bắc Việt Nam và Lào. * Quân khủng bố được biết là đang lên kế hoạch tấn công Nakhon Phanom.

Trong bối cảnh khó khăn này, các dụng cụ được thiết trí trên cả hai bờ sông tiếp tục thu thập dữ liệu cho Ủy Ban Mekong. Chúng lấy mẫu trầm tích và ghi chép luồng chảy của dòng nước và sự thay đổi độ cao của con sông. Từ Pakse, Jacques Van Remoortere, người Bỉ, đưa tôi cùng với nhóm khảo sát của ông ấy đến thác rộng lớn ở Khone (trang 788-9).

Quân Pathet Lào đang theo dõi chúng tôi. Họ đã nhấn tin qua một trong những phụ tá người Lào của ông Jacques. Họ sẽ không can thiệp vào công việc của Ủy Ban Mekong, miễn là chúng tôi không tìm kiếm sự bảo vệ của binh lính hoặc cảnh sát.

Vòng dây bằng chỉ quấn quanh cổ tay, các vị bảo vệ 32 linh hồn của cơ thể, sẽ mang lại may mắn cho chú rể trong một buổi lễ baci của người Lào. Đám cưới, sinh con, chia tay, hoặc bất kỳ dịp nào cầu mong tốt lành đều có nghi lễ baci. Tại đây, tasseng, một quan chức trong làng, buộc một sợi dây chỉ vào cổ tay Sourak trong bữa tiệc cưới của anh ta. Cô dâu của anh, Bous Lien, rạng rỡ niềm vui.

Ngôi đền nằm tách biệt bên trên sông Mekong, hang động linh thiêng này gần Pak Ou mang đến sự ban phước đặc biệt. Ở đây một cô gái độc thân bày tỏ lòng thành kính với Đức Phật với hy vọng tìm được một tấm chồng. Dòng Mekong chảy xiết mang theo một chiếc thuyền độc mộc xuôi dòng về phía Luang Prabang. Quốc vương Lào hành hương hàng năm đến Pak Ou, nơi có hàng trăm bức tượng do các nhà sư mang đến đặt trên các gò đá.

Thành Phố Được Xây Dựng

Nơi Những Vị Phật Nổi Trôi Dừng Lại

Cuối cùng tôi đến được Phnom Penh, thủ đô của Campuchia và, với 600.000 dân, là thành phố lớn nhất trên sông Mekong. Người dân nói rằng nó được thành lập vào năm 1372, tại một nơi được cho là đầy thuận lợi bởi vì bốn bức tượng của Đức Phật, trôi nổi trên mặt nước, đã dừng lại ở đây. **

Phnom Penh toát lên vẻ bình lặng. Những quán cà phê vỉa hè không đông đúc nằm dưới những mái hiên vải sọc. Vào buổi tối, trên những con phố không đông đúc, những người đạp xe xích lô cắm nền vào đèn lồng của họ. Vào lúc bình minh, những người Trung Quốc tập thể dục tay chân trong các công viên.

Các đường phố chính được đặt tên của các vị vua Khmer cổ đại và của Charles de Gaulle [Tổng Thống Pháp đương thời, chú của người dịch], Jawaharlal Nehru [Thủ Tướng Ấn Độ, chú của người dịch] và Mao Tse-tung [Mao Trạch Đông, Chủ Tịch Trung Cộng]. Tôi đã thấy một bệnh viện do Nga xây dựng và một nhà máy thủy tinh do Trung Quốc Cộng Sản tặng. Viện trợ của Mỹ đã tạo ra một con đường cao tốc lớn, chạy về phía nam đến Sihanoukville bên bờ Vịnh Thái Lan. Sau đó, vào năm 1963, Căm Bốt đã từ chối viện trợ thêm của Hoa Kỳ, những bất đồng đã gia tăng về các chính sách của Hoa Kỳ ở miền Nam Việt Nam. Mối quan hệ ngoại giao đã tan vỡ vào năm 1965.

Bên trong khuôn viên cung điện, những khách du lịch ngọt ngào chiêm ngưỡng những tác phẩm chạm khắc trong sành đặt ngai vàng và các chiếc áo choàng đăng quang trong bảo tàng viện. Biệt thự dành cho các vị khách quý đã được lắp thêm máy điều hòa nhiệt độ vào năm 1967. Kể từ đó, nó đã mang lại sự mát mẻ cho Thống Chế Tito [của Nam Tư, chú của người dịch], Tổng thống Suharto của Indonesia và bà Jacqueline Kennedy {phu nhân của Tổng Thống Hoa Kỳ John F. Kennedy, chú của người dịch}, người đã đến trong dịp đặt tên cho một con phố ở Sihanoukville để vinh danh người chồng quá cố của bà.

Một nhân viên cung điện cho biết, "Chúng tôi mong muốn hòa bình với tất cả mọi người. Tôi thích người Mỹ. Họ thì nhân từ, giống như bà quả phụ Kennedy xinh đẹp."

Tại bến thuyền hoàng gia, một cung điện nhỏ nổi lên và hạ xuống theo nhịp điệu hàng năm của sông Mekong. Quang cảnh rất oai phong, ngang qua ngã ba dòng nước được gọi là "bốn cánh tay" (trang 738-40).

Một nhánh là dòng chính, chảy xuống từ phía đông bắc, từ Lào. Tại đây nó chia cắt thành hai con sông lớn chảy vào miền Nam Việt Nam - nhánh thứ hai và thứ ba.

Nhánh thứ tư là một phụ lưu có thể chảy ngược dòng được gọi là Tonle Sap, có nghĩa là "nước ngọt." Vào mùa khô, nó chảy vào ngã ba. Nhưng giờ đây, vào mùa mưa, dòng chính dâng cao tới 45 bộ Anh (feet), và nước của nó chảy ngược nhánh Tonle Sap đến Biển Hồ (Great Lake), cũng được gọi là Tonle Sap, 80 dặm về phía tây bắc (bản đồ, trang 745).

Khi mùa mưa kết thúc vào tháng mười một, sông lại đổi chiều. Khi đó, Phnom Penh tổ chức Lễ hội rút xuống của dòng nước, với hội hè trên các thuyền và các sà lan, với các cuộc đua thuyền và bắn pháo hoa.

Hoàng hậu quan sát từ cung điện nổi nhỏ, cùng con trai của bà, Hoàng Tử Norodom Sihanouk, là Quốc Trưởng. Hoàng hậu được trao một chiếc vỏ sò chứa đầy nước sông Mekong. Bà ấy rảy nước lên khuôn mặt và mái tóc của mình và chào đón mặt trăng đang lên.

Tôi lái xe dọc theo Tonle Sap về phía Angkor cổ kính, điếm thu hút khách du lịch nổi bật ở Đông Nam Á. Angkor có nghĩa là "thành phố." Tất cả - toàn bộ quần thể các đường hào và công trình khổng lồ, thì tinh tế và to lớn - là một tượng đài tôn vinh những người làm chủ vùng nước ở hạ lưu sông Mê Kông, ngày xưa. ***

Angkor Wat được coi là ngôi đền đẹp nhất trong số các ngôi đền. Bayon, trong khu vực bao quanh rộng 2 dặm vuông được gọi là Angkor Thom, là công trình hoành tráng nhất (trang 768-9). Baphuon, Bakheng, Takeo, Preah Khan - hơn một chục công trình kiến trúc chính mọc lên trong một khu đất hình chữ nhật dài 9 x 5 dặm. Xa hơn còn có nhiều công trình khác nữa.

Hồ Nước Chữa Lành Mọi Bệnh Tật

Tôi thích Neak Pean nhất. Đó là một tòa tháp giữa hồ nhân tạo hình vuông, nay đã khô cạn; nó tượng trưng cho một hồ nước thần kỳ trên dãy Himalaya, nơi mọi bệnh tật đều được chữa lành. Những người hành hương từ lâu đã đến Neak Pean để tắm trong dòng nước chữa bệnh của nó.

Lời giải thích này đến từ người hiểu rõ nhất về Angkor, Giáo sư Bernard Philippe Groslier, Quản Đốc khu Angkor. Ông ấy đã tuôn ra một ly nước làm say đắm về lịch sử.

"Vào thế kỷ thứ năm và thứ sáu, Đế Chế Phù Nam, trên vùng đất đầm lầy của Châu Thổ sông Cửu Long, đã xây dựng các kênh đào để ngăn lũ lụt và sự xâm nhập của nước mặn. Vào thế kỷ thứ sáu và thứ bảy, nền văn minh Chân Lạp, ở trung tâm lưu vực, đã lấy nước trên các sườn núi chảy xuống sông Mekong, để sử dụng trên các ruộng bậc thang cho nông nghiệp.

"Và sau đó, bắt đầu từ thế kỷ thứ chín, nền văn minh Khmer ở Angkor đã học được cả cách hút và thoát nước. Người Khmer định cư trên bờ Biển Hồ, nơi lũ lụt và hạn khô hạn xảy ra theo mùa. Họ đã chế ngự điều đó bằng các kênh đào và các con đập, và họ đã tạo ra các *barays* khổng lồ, hoặc các hồ nhân tạo.

"Vì vậy, họ có thể trồng nhiều hơn một vụ mùa trong một năm. Đây là cơ sở của sức mạnh kinh tế mà bạn thấy được phản ánh trong các di tích này."

Nỗi đau khổ và tình yêu thương của một người mẹ truyền đến với đứa con trai nhỏ bé của mình, bị bệnh đa nhiễm trùng, khi một bác sĩ của Hiệp Hội Thomas A. Dooley khám cho đứa trẻ ở Nam Lào. Hiệp Hội này tiếp tục công việc của Tom Dooley, một bác sĩ trẻ người Hoa Kỳ đã phục vụ cho người Lào cho đến khi ông qua đời vì bệnh ung thư vào năm 1951. Các bác sĩ thuộc Hiệp Hội Dooley đi du hành sông Mekong bằng thuyền để thực hiện các buổi khám bệnh tại làng xã. Công tác của họ và của Dự án Mekong ít khi bị Cộng sản tấn công.

Vị giáo sư có các phòng thí nghiệm và 1.000 công nhân để cứu vãn Angkor. Các ngân khoản đến từ Căm Bốt và Pháp, mỗi bên một nửa. Kẻ thù là nước.

"Nó thấm qua đá", giáo sư giải thích. "Sa thạch bao gồm các khoáng chất cứng trong một hỗn hợp bột cát, nước sẽ làm tan hỗn hợp này. Nếu không làm gì, Angkor Wat có thể sẽ tan rã trong những thập kỷ tới. Chúng tôi phải phá bỏ nó và xây dựng lại trên nền bê tông không thấm nước. Chúng tôi sẽ kéo xuống một phần của phòng trưng bày vào mùa đông này. "

Người của ông đã gần hoàn thành việc xây dựng lại Baphuon - một trong những công việc tái thiết lớn nhất trên thế giới. Giáo sư Groslier nói: "Nếu chúng ta có thể duy trì mức độ hoạt động này trong 20 năm, toàn thể Angkor có thể được bảo tồn. Một triệu đô la một năm không phải là quá nhiều. Vấn đề là ý chí thực hiện, và hòa bình."

Tôi lang thang giữa những cái cây cao 150 bộ Anh (feet) và những con khỉ cau kính, vượt qua những khách du lịch mệt mỏi và những người bán đồ lưu niệm níu kéo. Tại thủ phủ của tỉnh Siem Reap gần đó, tôi đã nói chuyện với Thống Đốc Lok Lean.

Viên Thống Đốc nói, "Một vị vua của Angkor đã xây dựng Hồ Tây (Western Baray) vĩ đại, và bạn phải đi nhìn nó. Nhiều cải tiến đã được thực hiện ở đó với viện trợ của Hoa Kỳ, khi Căm Bốt và Mỹ còn giao hảo với nhau." Ý của ông ấy là trước khi Căm Bốt cắt đứt quan hệ ngoại giao.

Hồ Tây (Western Baray) có một hình chữ nhật, dài 5 dặm và rộng $1\frac{1}{4}$ dặm. Một nửa đã bị đọng bùn, nhưng phần còn lại là làn nước xanh lặn tằm trong làn gió nhẹ. Thông qua các kênh được xây dựng lại, nước một lần nữa chảy vào từ sông Siem Reap, như nó đã chảy từ nhiều thế kỷ trước. Nước tuôn trào vào 136 dặm kênh mương thủy lợi, tạo thành một khung cảnh làm ấm lòng, nơi 2.000 gia đình nông dân sống cuộc đời hai vụ mùa - máy thu phát thanh, xe gắn máy, nhà gỗ mái ngói.

"Họ đã từng nghèo - họ có những ngôi nhà tranh," viên kỹ sư nông nghiệp của tỉnh nói. "Người trẻ từng bỏ đi xa, giờ đây ở lại và kiếm nhiều tiền".

Trở lại Phnôm Pênh, nơi mà các tàu đi biển lớn ngược dòng sông Mekong, hồ sơ cảng cho thấy ô tô đến từ Nhật Bản, lặn chờ đi Hồng Kông. Trợ lý tổng giám đốc của cảng hy vọng nó sẽ sớm được chuyển đến một vị trí tốt hơn, nơi không có bãi cát phải được nạo vét.

Ở Nhà Hàng Tonle Sap Restaurant, tôi đã ăn chả cá trên những lát xoài xanh chua, và những miếng ếch chiên giòn. Rất hương vị Khmer. Sau đó tôi lại đi trên sông Mekong, lội ngược dòng, lần này là trên một chiếc tàu tuần dương dài 60 bộ Anh (feet) do chính phủ hoàng gia Căm Bốt ân cần cung cấp.

Những khuôn mặt ma quái bao quanh hai nhà sư Phật giáo mặc áo cà sa tại một cửa sổ của Bayon, ngôi đền trung tâm của Angkor Thom được chạm khắc quá mức. Nơi đây, ở vùng Tây Bắc Campuchia, mọc lên những ngôi đền lộng lẫy của các vị vua Khmer, những nhà cai trị cổ đại của Đông Nam Á. Sự hùng vĩ về kiến trúc không chỉ nói lên một nền văn minh rực rỡ; hệ thống kênh mương, hồ chứa và ao phức tạp - một số vẫn đang được sử dụng - cho thấy một hệ thống thủy lợi đáng chú ý, tiền thân của Dự án Mekong.

Kích Thích Tô Kích Thích Cây Bị Lão Hóa

Dòng sông đã hé lộ những hình ảnh trù phú của nông thôn - cây chuối và cây mía, thuốc lá, khoai lang, ngô. Những bao gạo nằm đợi chờ ở các bến tàu. Trong một tàu hơi nước mở trống hai bên hông xuôi xuống vùng hạ lưu, gạo chia sẻ khoang cuối cùng với một bộ ba con trâu nước. Chúng tôi không dừng lại, thậm chí không dừng lại ở Kompong Cham, với các nhà máy bông vải và trung tâm thuốc lá. Chúng tôi đã mong đợi khi màn đêm buông xuống đến Prek Kak, tại đồn điền cao su duy nhất trên sông Mekong.

Viên giám đốc, ông Henri Seguin từ Paris, nói về 1.800.000 cây trên 12.000 mẫu Anh (acres), và mức trung bình tuyệt vời: 1.700 cân Anh (pound) cao su thô trên một mẫu Anh mỗi năm - một trong những sản lượng cao nhất so ở bất kỳ nơi đâu. Phẩm chất cũng cao nhất. Cao su của ông đã đi khắp thế giới, một số đến Hoa Kỳ, nhiều nhất là đến Pháp. Những tàu vận chuyển hàng hóa đã ngược dòng đến tận Kompong Cham để bốc hàng.

Ông Seguin cho biết bốn năm trước, đồn điền gặp khó khăn. "Giá cao su đang giảm. Phải làm gì? Chúng tôi đã suy nghĩ. Chúng tôi cắt giảm chi phí. Chúng tôi tăng sản lượng. Chúng tôi hiện đại hóa". Công Ty Cao Su Mê Kông thuộc sở hữu của Pháp một lần nữa kiếm bộn tiền.

Vào buổi sáng, trong tia sáng hừng đông màu ngọc bích tại rừng cao su, người ta thấy rõ ràng sự hiện đại hóa. Cây được trích mủ ở hai nơi, cả trên cao và dưới thấp (trang 773). Một số cây cổ thụ được kích thích bằng kích thích tố, được đánh dấu bằng sơn cẩn thận

Biệt thự trắng vừa tráng của vị giám đốc này, nhìn ra sông Mekong, nằm trên bãi cỏ giữa dàn hoa giấy màu tím, gần sân tennis và hồ bơi. Một tuần hai lần máy bay riêng đưa ông đến Phnom Penh, trong nửa giờ, cho một ngày làm việc ở văn phòng. Vợ và con gái của ông ấy có thể đi cùng để mua sắm và gặp gỡ bạn bè vào bữa trưa.

Phần còn lại của chuyến đi ngược dòng ở Căm Bốt gợi lại nhiều kỷ niệm lẫn lộn. Những buổi chiều vàng ruộm, người dân cùng đàn trâu từ trên bờ xuống tắm gội và ngâm mình. Hầu hết người dân ven sông đi tắm trước các bữa ăn trưa và tối. Những quý bà khó tính nên tắm 4 lần một ngày.

Tôi nhớ Mekong dưới ánh trăng. Từ bờ bay ra một mùi than đốt. Trong im lặng và bóng tối, một ngọn đèn dầu trông sáng rực cách đó nửa dặm. Và sáng sớm, thật sáng khoái biết bao khi cạo râu và ngâm mình dưới dòng sông Mekong. Cá có thể rĩa người bạn, nhưng chúng rất bé; chúng khó lòng làm bạn nhột nhạt.

Tôi nhớ các địa điểm xây dựng đập. Một ngày nào đó, một con đập lớn có thể mọc lên ở Sambor. Một con đập lớn hơn trên dòng chính được dự phóng tại Stung Treng (bản đồ, trang 745).

Và tôi nhớ đã nói chuyện với bề trên của một tu viện trên đồi. Những tiếng sấm âm ỷ dồn dập từ hướng Nam Việt Nam, từ tỉnh Tây Ninh cách khoảng 40 dặm - tiếng nổ của bom từ máy bay B-52 của Không Quân Hoa Kỳ. Những âm thanh như vậy có được nghe thường xuyên không? Bề trên nói: "Không phải mọi ngày. Đôi khi tấm gương của tôi bị rung lắc. Điều đó khiến dân chúng sợ hãi".

Cư dân hồ thu hoạch vùng nước nhiều cá

Làng nhà sàn mọc lên từ Biển Hồ của Căm Bốt, Tonle Sap. Những người dân ở Chong Knea chèo thuyền về nhà (ảnh dưới) sau khi giăng lưới ở một trong những vùng đánh cá phong phú nhất thế giới. Những con cò được thuần hóa, được nuôi như gà hoặc vịt, ngẫu nhiên một phần của sản phẩm bắt được. Một cậu bé (ở trên) ép ăn một con chim để vỗ béo nó cho chiếc nồi nấu ăn của gia đình. Trong mùa gió mùa, dòng sông Mekong ngập lụt làm đảo ngược dòng chảy của sông Tonle Sap, đổ ngược dòng vào Biển Hồ. Bình thường có diện tích 200 dặm vuông, nhưng chỉ sâu khoảng 5 feet, hồ trải rộng gấp mười lăm lần diện tích đó. Khi nó dâng cao, dân làng dỡ nhà cửa và vận chuyển chúng trên thuyền đáy phẳng đến địa điểm mới. Khi hồ cạn dần, họ quay trở lại.

Đập Giữ Lời Hứa Và Các Vấn Đề

Sambor và Stung Treng, Pa Mong và Nam Ngum - tất cả các dự án này đều được điều phối từ Bangkok, thủ đô của Thái Lan. Bangkok nằm bên ngoài khu vực hạ lưu sông Mekong, nhưng là một trong những thành phố nhộn nhịp nhất ở Đông Nam Á và là trụ sở của ECAFE, Ủy Hội Kinh Tế Liên Hợp Quốc cho vùng Châu Á và Viễn Đông (United Nations Economic Commission for Asia and the Far East). Từ đây nảy sinh ra một chi nhánh của ECAFE, Ủy Ban Mekong Committee. Tại đây hội tụ các chuyên gia và các dữ liệu.

Một kỹ sư đến từ Đài Loan nói: "Họ đã cười khi chúng tôi bắt đầu vào năm 1957. Bạn có thể làm gì nếu không có dữ liệu? Bạn có bao nhiêu nước? Dân cư ra sao? Chúng tôi đã đưa ra nhiều sự phỏng đoán, và giờ đây chúng tôi nhận thấy chúng tôi khá đúng. Đập Pa Mong đang trở thành hiện thực. Không ai còn cười nữa ".

Pa Mong, Stung Treng, Sambor: Cuối cùng, chúng có thể hoạt động cùng nhau như thế nào để khai thác tối đa dòng sông Mekong? Chúng nên được thiết kế như thế nào để có hiệu quả chung? Một máy tính IBM đang hoạt động; Các chuyên gia Hoa Kỳ và Pháp đã huấn luyện các lập trình viên Thái Lan và Lào.

Các nhà kinh tế đã cân nhắc các báo cáo của các nhà địa chất. Không có bôxít (bauxite). Liệu có phải trả tiền để nhập khẩu nó, và sản xuất nhôm với tất cả năng lượng điện rẻ như vậy sắp tới không? Nhiều muối mỏ? Những loại nhà máy hóa chất nào có thể sử dụng nó?

Rất nhiều chuyên gia lo lắng. Những con đập sẽ tác động gì đối với môi trường? Điều gì sẽ xảy ra khi các khu vực bị ngập lụt hàng năm sẽ khô hạn quanh năm, do việc kiểm soát lũ lụt? Trừ khi được dẫn thủy và bón phân sớm, chúng có thể biến thành bụi hoặc thành đất cứng như đá. Điều đó đã xảy ra ở Pakistan.

Các hồ chứa nước tạo ra đường ven bờ dài hơn. Liệu những bờ nước này có mang lại những con ốc sống ven bờ nhiều hơn, vốn mang mầm bệnh hay không? Điều đó đang xảy ra ở Ai Cập.

Còn cá sông Mekong thì sao?

Một nhà sinh vật học ngư nghiệp đến từ Ấn Độ cho biết: "Tôi nghĩ rằng loài cá *pla buk* sẽ bị diệt vong. *Pla buk* là loài cá nheo da trơn (catfish) khổng lồ, dài tới 10 bộ Anh (feet). Con lớn nhất từng bắt được nặng tới 1.216 cân Anh (pound). *Pla buk* chỉ sống ở sông Mekong và người Lào và Thái bắt chúng với nhiều nghi lễ.

"Cá *pla buk* phải di cư để đẻ trứng, và con đập sẽ ngăn chặn cuộc di cư của nó", vị chuyên gia về cá cho hay. "Cá *pla buk* không có tầm quan trọng kinh tế lớn - sản lượng đánh bắt chỉ khoảng 30 con một năm. Nhưng tôi sẽ rất buồn khi thấy nó biến đi. "

Vị chuyên gia về cá nói thêm rằng các con đập gây ra các vấn đề về cá vì tầm quan trọng về mặt kinh tế, bởi chúng ảnh hưởng đến tất cả các loài cá, cá di cư hoặc không. Cá đẻ trứng đáp ứng với các dấu hiệu từ các vùng nước xung quanh - chẳng hạn như nhiệt độ và tốc độ của dòng chảy. Thay đổi môi trường xung quanh một cách đột ngột, như các con đập luôn luôn tác động rất rộng lớn và nhiều loài sẽ không tồn tại được.

Người ta có thể du nhập các loài khác. Nhưng trừ khi các nhà khoa học và quan chức chính phủ hành động kịp thời, các con đập lớn có thể dẫn đến việc giảm mạnh số lượng cá. Điều đó có thể dẫn đến sự sinh sôi mạnh mẽ của các loài thực vật thủy sinh không mong muốn, chúng có thể làm nghẽn các hồ chứa nước. Điều đó đã xảy ra ở Zambia.

Hồ Mới Mang Lại Sự Thịnh Vượng

Và những con đập sẽ tác động gì đến con người?

Có thể nói, một phòng thí nghiệm trên thực tế đã hiện hữu để làm sáng tỏ câu hỏi đó. Tôi lái xe đến vùng đông bắc Thái Lan khô cằn, để xem điều gì đang xảy ra xung quanh con đập ở Nam Phong

Đó là một cảnh tượng kỳ diệu, hồ nước mới được tạo ra, trải dài đến những ngọn đồi mù sương ở chân trời. Vào sâu bên trong nhà máy điện, tôi đứng trước một guồng máy (tuabin) sản xuất tại Đức - một đường ống khổng lồ với một cánh quạt quay bên trong. Xung quanh tôi là một âm thanh âm ỉ, rung động. Kỹ sư người Thái Lan cho biết, "167 vòng / phút, 63,1 mét khối nước mỗi giây ..."

Bên bờ hồ mới trải dài một làng quê mới. Chợ hàng ngày tiếp nhận hàng tấn cá. Các ngư dân đã chuyển đến đây từ các con sông nhỏ ở khắp vùng đông bắc.

Những chiếc thuyền vận tải nhỏ chở gạo và lợn khắp hồ, được bốc hàng bởi những chiếc xe tải nhỏ đang chạy trên con đường mới. Nhưng các xe tải chủ yếu chở cá. Một thương nhân Trung Quốc đã mua một lượng cá *labeo*, một loại cá giống cá chép. Ông ấy nói ông ấy sẽ bán chúng cho một nhà buôn trung gian, kẻ đưa chúng đến chợ ở thị trấn lớn Khorat; người đi buôn trước của ông ta trên lộ trình này đã kiếm được một khoản tài sản nhỏ trong một năm.

Những lát cắt không ngừng mở rộng để lại vết sẹo trên thân cây của Công ty Cao su Mê Kông tại Prek Kak, Căm Bốt. Để tăng sản lượng, công ty trích mủ chúng cả ở trên cao lẫn mức thấp. Mỗi ngày, một chuyên gia nhanh chóng mở rộng mỗi vết rạch không quá một milimet để làm cho mủ chảy ra. Đồn điền thuộc sở hữu của Pháp tạo ra một trong những năng suất lớn nhất trên thế giới về cao su chất lượng cao trên một mẫu Anh.

Cá Có Thể Hủy Diệt Ngư Dân

Một chiếc xe tải đã đến mãi tận Vientiane để chở một lô cá gọi là cá đầu rắn (snake-head fish). Một chuyên gia về cá ở Bangkok đã nói với tôi về những loại cá săn mồi dài tới 3 bộ Anh (feet) này, với vài hàng răng. Mọi người thích ăn chúng. Nhưng cá đầu rắn có thể gieo rắc tai họa cho ngư dân. Điều đó đã xảy ra ở Căm Bốt.

Sau khi một hồ chứa đầy nước lần đầu tiên, vị chuyên gia về cá giải thích, thảm thực vật bị ngập chìm tạo ra nhiều thức ăn; cá phát triển dồi dào và lớn mạnh. Việc đánh cá thì tốt đẹp. Nhưng những loài cá săn mồi có thể tăng lên. Sau đó, việc đánh bắt sẽ sụt giảm, và cuối cùng, ngay cả những cá săn mồi cũng sẽ suy giảm. Chúng sẽ ăn thịt lẫn nhau.

Việc cần làm ở Nam Phong là tiêu diệt lũ cá đầu rắn, một cách mau chóng, và du nhập loài cá chép (trắm) cỏ (grass carp) và cá chép (trắm) bạc (silver carp) vào. Tuy nhiên, các quan chức đã không làm gì cả.

Tôi đã qua đêm ở thị trấn Khon Kaen, tận hưởng điện trong một khách sạn mới có gắn máy lạnh, một sân chơi bowling mới rực rỡ và một bộ phim về Trung Quốc cổ xưa. Buổi sáng, tôi đi tham quan khu tái định cư Nam Phong, cách hồ mới năm dặm. Đây là nơi sinh sống của các gia đình đã phải di dời khi hồ nước nhân chìm đất đai của họ.

Tòa nhà quản lý trưng bày một bản đồ cho thấy 28 cộng đồng nhỏ, mỗi cộng đồng được xây dựng xung quanh một trung tâm cộng đồng. Tôi đến Làng Tái Định Cư số 5 và bị một cú sốc.

Trong một túp lều có một người phụ nữ đang gầy mòn vì bệnh lao. Bà ấy có thuốc, và một thầy pháp thần linh đến từ Khon Kaen. Trong túp lều là người chồng, sáu người hàng xóm, và trưởng làng số 5. Người chồng nói: "Bà ấy mệt lắm, đi đứng không được".

Người chồng nói rằng ông ấy ngoài sáu mươi. "Tôi kết hôn năm 22 tuổi, và chúng tôi luôn có gạo dự trữ trong kho. Giờ đây, một số người trong gia đình tôi phải đi ăn xin."

Người trưởng làng cho biết việc tưới tiêu đã được hứa hẹn và các khoản vay chi phí thấp từ Chính phủ Thái Lan. Những lời hứa có giá trị gì? Người dân đã ở đây từ năm 1964. Họ đã chuyển từ một vụ lúa một năm sang không vụ mùa nào cả.

Bên ngoài, đất khô và cát. Tôi đã gặp những người Tân Tây Lan (New Zealand) đặt đường ống tưới tiêu, nhưng chỉ 12 trong số 28 ngôi làng, thậm chí ở đó, họ chỉ cung cấp đủ nước cho những khu vườn nhỏ. Không có nhiều nước dâng sau cơn đập hay sao? Một người Tân Tây Lan nói rằng có nước. Không có đủ tiền cho đường ống.

Người trưởng làng nói: "Một số người giàu đến từ Bangkok và bỏ lại những gói hàng. Họ nói rằng quần áo. Chúng tôi rất vui mừng. Chúng tôi nghĩ rằng mình sẽ có quần áo đẹp. Chúng tôi mở gói hàng ra và tìm thấy những mảnh vải vụn cũ. Chúng tôi rất đau lòng. Điều đó giống như việc đẩy chúng tôi xuống đất. Chúng tôi đã đá tung những bộ quần áo đó vào đất bụi. "

Một trong những người đàn ông trong túp lều nói, "Cộng sản nói với chúng tôi về những người như thế."

Trở lại Bangkok, các viên chức của Ủy Ban Mekong giải thích với tôi rằng họ không thể nói với bất kỳ chính phủ nào về những gì phải làm. Hy vọng của họ nằm ở dữ liệu và sự thuyết phục.

Nơi Ấm Náu Trên Sông Nước Của Việt Cộng

Cuối cùng, tôi đến Nam Việt Nam. Tại Sài Gòn, tôi gặp người bạn Chu Quốc Trang [?], Một người bạn đồng hành trong những chuyến thăm trước đây. Tôi cũng có được một góc nhìn của người Mỹ về Châu Thổ sông Cửu Long.

"Đó là nơi mà Việt Cộng đặt trái tim, sức mạnh, sự kiểm soát và ảnh hưởng lớn nhất của họ." Một viên chức tòa đại sứ cho biết.

Một tướng lĩnh quân đội Hoa Kỳ nói, "Đồng bằng là khu vực mù mờ nhất. Không có một lính Bắc Việt nào để nói đến, nhưng VC có vũ khí mới. Hãy tưởng tượng, 5.500 dặm đường thủy thông nhau. Hoạt động ở đó thật là rối rắm."

Vùng châu thổ bắt đầu cách Sài Gòn 30 dặm về phía nam. Chính phủ Nam Việt Nam gọi là Vùng Chiến thuật Quân đoàn IV: 16 tỉnh và 92 quận trong một khu vực rộng hơn Hà Lan (Netherlands); gần 6.000.000 cư dân, nhiều người theo các tôn giáo đặc biệt của vùng châu thổ (trang 774-5). Đi theo các chuyến bay quân sự đã cho tôi một bức tranh đáng kinh sợ: một vùng đất bằng phẳng màu xanh lá cây tuyệt vời, đan xen với những con kênh lớn nhỏ - như thể một số con nhện không thể dò biết được giăng ra vô số mạng nhện nước. Trên toàn mạng nổi lên những phụ lưu màu nâu vĩ đại của sông Mekong.

Nơi có các con kênh lớn nhất nối với các con sông là thị trấn – Sóc Trăng, Long Xuyên, Cần Thơ. Nhiều thị trấn có cầu bắc qua các con kênh lớn, hầu hết các cây cầu đã bị Việt Cộng cho nổ tung. Vùng nông thôn cho thấy cây cối trụi lá rải rác đây đó, và khắp nơi là các miếng hồ -- nhỏ do pháo binh, lớn hơn từ máy bay B-52.

Ủy Ban Mekong đã làm gì ở đây? Nó Cân nhắc về vấn đề cũ là quá nhiều nước. Đã có những thử nghiệm đắp đê và thoát nước cho đất, như người Hà Lan đã làm. Hay dòng chảy của

một số kênh chính có thể được đảo ngược - để dẫn nước đến Vịnh Xiêm và giúp thoát nước? Việc này đã có tác dụng với Đế Chế Phù Nam cổ đại.

Những người lớn tuổi mặc áo choàng nâu thuộc một trong khoảng nửa tá chi nhánh của Phật giáo ở Nam Việt Nam tham gia cầu nguyện cho hòa bình trên một hòn đảo ở sông Mekong. Người sáng lập nhóm của họ, ông Nguyễn Thành Nam (xem ảnh bên phải) đứng trước lư hương khổng lồ với chiếc chìa khóa bằng nhựa, biểu tượng của hòa bình, dắt ngang hông. Trên tay ông ấy cầm một cây bút bi, ông ấy luôn viết, thay vì nói, những thông điệp của ông ấy với những tín đồ của mình. Họ nói rằng ông ấy đã không suy sụp trong 20 năm, và ông ấy chỉ sống bằng nước cốt dừa.

Biệt danh của ông Nam là ông Đạo Dừa, cũng để chỉ nơi sinh của ông, tỉnh Kiên Hòa - “xứ sở của những cây dừa”. Các đệ tử của ông, được gọi là Người Theo Đạo Dừa, thực hành Phật giáo pha trộn với Cơ đốc giáo. Năm 1964, ông Nam dựng miếu thờ trên đảo (ảnh dưới). Cổng vòm của nó nằm trên một sàn theo hình dạng của Bắc và Nam Việt Nam, với một cây cột ở mỗi bên - biểu tượng của sự thống nhất. Một bức tranh trong đền vẽ chân dung Đức Phật và Chúa Kitô cạnh nhau.

Tháng 7 năm ngoái, ông Nam thúc giục Chính phủ Nam Việt Nam đưa ông ta và ba người trong gia đình ông ta ra Hà Nội để thu xếp một hội nghị hòa bình. Ông hứa nếu thất bại thì ông và người thân sẽ phơi mình để chết vì trúng bom. Đề nghị của ông ta đã bị từ chối.

Quà tặng của sông Mekong: Đất phù sa màu mỡ của vùng châu thổ, do dòng sông này mang lại trong các trận lũ gió mùa, tạo ra các sổ thu hoạch phong phú về lúa gạo. Bờ kè hoặc bờ bao, bao bọc ruộng để giữ nước. Khi ruộng ngập nước, trâu kéo bừa xới đất (phía trên bên trái) để chuẩn bị gieo cấy. Phụ nữ theo sau, cấy các chồi đã được mọc ra từ hạt giống. Việt Cộng địa phương, những người kiểm soát phần lớn vùng châu thổ và phụ thuộc vào nó để kiếm lương thực, được biết là đã cung cấp cho nông dân giống lúa lai tập trong một nỗ lực gia tăng sản lượng. Một khẩu súng máy VC được giấu kín đã nổ súng vào chiếc trực thăng của Quân Đội Hoa Kỳ, từ đó bức ảnh này được chụp.

Cả hai dự án sẽ làm giảm dòng nước mặn không mong muốn từ Biển Đông, vào mùa khô, khi dòng chảy sông Mekong giảm bớt, sự xâm nhập này sẽ tràn đến một nửa châu thổ.

Nhưng không có kế hoạch nào như vậy có thể thành hiện thực, khi các sự di chuyển của các viên chức chính phủ và người nước ngoài phải bị hạn chế nghiêm trọng. Tôi phát hiện ra rằng không xa Cần Thơ, thành phố lớn nhất của châu thổ, nằm ở thị trấn nhỏ Ô Môn.

Nguy Hiểm Ẩn Náu Nơi

Chim Sơn Ca Cất Tiếng Hót

Tôi muốn lấy mẫu tâm trạng của nông thôn Việt Nam, tâm trạng của các cánh đồng. Tôi hy vọng được nghe lại tiếng chim *son ca* [tiếng Việt trong nguyên bản, chú của người dịch], chim sơn ca (skylark) là bạn của người nông dân vì con chim ấy hót từ bình minh đến hoàng hôn. Tôi có thể đi một dặm bên ngoài Ô Môn và ngồi trong một cánh đồng lúa không?

Viên quận trưởng nói không, ông ấy không thể dành 30 người để bảo vệ tôi. Năm ngoái, khi mọi thứ tốt hơn, một tá người có thể làm việc đó.

Tôi có thể có một cảnh sát và chỉ đi ra ngoài thị trấn vài trăm thước và ngồi ở đó không?

"Không, một tay bắn tỉa có thể bắn được bạn."

Vậy tôi có thể ngồi trong một quán cà phê, ở trung tâm thị trấn, dọc theo con kênh không?

Không, có những tay súng bắn tỉa bên kia con kênh. Như một quy định, họ không làm phiền người Việt Nam, nhưng người nước ngoài là mục tiêu được hoan nghênh.

Người đứng đầu quận có thể đã quá thận trọng; một người nước ngoài chết có nghĩa là cấp trên không hài lòng và phải trình báo nhiều giấy tờ hơn. Nhưng đó là phương cách rất nhiều việc diễn ra ở vùng châu thổ ngày nay.

Và thế là tôi ngồi trong một quán cà phê trên bến nước ở Cần Thơ, ngắm những chuyến phà, những chiếc sà lan và những chiếc thuyền nhỏ. Nhiều chiếc sơn đôi mắt đỏ trên mũi thuyền, để xua đuổi những thần linh xấu xa trên sông. Một cô gái nhẹ nhàng trượt xuống bờ kè trên một chiếc hộp các-tông gấp lại, hết lần này đến lần khác.

Đội ngũ tàu bọc sắt, chất đầy lính Thủy Quân Lục Chiến Nam Việt Nam, chọc thủng một căn cứ địa của Việt Cộng ở vùng châu thổ. Chạy theo đội hình song đôi (gantlet) trên sông Cái Lớn, đội xung kích của Hải quân Hoa Kỳ chờ đợi một cuộc tấn công của kẻ thù bất cứ lúc nào. Nhiếp ảnh gia Garrett, người đã thực hiện bức ảnh này từ con tàu dẫn đầu, tàu theo dõi được trang bị nặng cho biết: “Thật đáng ngạc nhiên, không có một cuộc phục kích nào trên đường vào.” Cuộc tấn công bí mật đã thành công. Thủy Quân Lục Chiến đánh chiếm sở chỉ huy VC được che chắn bởi rừng rậm (trang 741-2) và đã tịch thu được súng carbine Trung Quốc, súng trường Nga, súng tiểu liên Pháp, đạn súng cối do Hoa Kỳ sản xuất (xem bên dưới), súng đại liên, mìn, lựu đạn và súng cối 81 milimet. Hàng trăm cân tài liệu VC và kịch bản, trang phục, và đạo cụ sân khấu cho các vở kịch tuyên truyền đã bị bỏ lại. Một thành viên của thủy thủ đoàn bên trái đang kiểm tra một chiếc kèn Trung Quốc được tìm thấy trong căn cứ.

Bắn một khẩu M-60 từ một chiếc trực thăng (bên trên), Không Quân James G. DeLore đánh chặn một đội ngũ VC để đáp lại lời kêu gọi từ các lực lượng dưới mặt đất. Hải đội của anh ta, Sói Biển Hải quân (Navy Seawolves), tuần tra các tuyến đường thủy cả ngày lẫn đêm.

Vào ban đêm, khi tất cả các sự lưu thông trên sông bị cấm, các tàu tuần tra của Hải Quân sử dụng dụng cụ quan sát Starlight Scopes, thiết bị điện tử khuếch đại ánh sáng 50.000 lần (ảnh trên). Tàu VC xuất hiện trên ống nhòm tinh vi thật rõ ràng như được nhìn thấy trên chiếc tàu tuần tra của Hải Quân này.

"Xin hãy giúp con tôi!"

Một bà mẹ Việt Nam cầu xin thông dịch viên trên tàu tuần tra của Hải quân Hoa Kỳ ở vùng châu thổ. Đội tuần tra, lòng kiêng tàu VC trên các tuyến đường thủy, đã chặn thuyền tam bản của bà ấy ngay sau khi mặt trời vừa lên - trước khi lệnh giới nghiêm đến 7 sáng chấm dứt. Không tìm thấy VC hay đồ quốc cấm, các thủy thủ đã giúp đỡ đưa con bị bệnh của bà ấy hết mức có thể từ bộ đồ cấp cứu đầu tiên của con tàu và đi tiếp.

Những Người Đàn Ông Giàu Có Nhất Tìm Kiếm Các Cô Dâu Cần Thơ

Bạn Trang của tôi kể rằng Cần Thơ nổi tiếng với những cô gái - những cô gái xinh đẹp của cỗ xe kiêu hãnh, với nước da đỏ hồng dịu dàng. Ông kể thêm, ngày xưa những người giàu nhất miền Nam tự cho rằng mình may mắn khi lấy được những cô gái từ các gia đình có tiếng tăm tốt ở Cần Thơ.

Tôi đã có một may mắn khi được giới thiệu với một cô gái trẻ như vậy. Tôi nói: "Tôi nghe nói ngày xưa các ông lớn của Việt Nam đã tìm đến các cô gái Cần Thơ, mê mẩn vì nước da tươi đẹp của họ ..."

Cô ấy trả lời: "Ông là người được giáo dục tốt"

Tôi: "Các quý ông Việt Nam có còn thích những cô gái trẻ Cần Thơ làm say đắm lòng người không?"

Cô gái: "Tôi rất vui để nói là có. Nhưng tiếc là tôi vẫn chưa tìm được người ưng ý. Ông sẽ ở đây lâu chứ?"

Tôi nói rằng với nỗi buồn của mình, tôi buộc phải rời đi trong vài ngày tới. Tôi dám khẳng định bản thân đã hơi đỏ mặt.

Đại Học Cần Thơ là biểu tượng cho những gì đã xảy ra ở đồng bằng vào đầu năm nay. Tòa nhà chính là một cấu trúc bốn tầng đẹp đẽ bằng bê tông và ngói lợp. Bây giờ nó là một cảnh tượng đáng buồn, một đống đổ nát của những xà nhà đứt gãy, một sự nhắc nhở về cuộc tấn công của VC nổ ra vào Ngày Đầu Năm Việt Nam, hay còn gọi là *Tết*.

Bùi Chí Huy, một phụ tá của viện trưởng, nói với tôi rằng vào sáng ngày 6 tháng Hai, một đại đội VC với pháo không giật đã di chuyển vào những ngôi nhà gần trường đại học, bao gồm cả nhà của ông ta. "Họ mặc quân phục rằn ri như thủy quân lục chiến Việt Nam của chúng tôi." Cuộc giao tranh gay gắt kết thúc sau khi khu vực này bị nổ tung bởi pháo và máy bay, của cả Nam Việt Nam và Mỹ. Đồng minh rất ghét làm điều này, nhưng không còn cách nào khác để đánh bật VC.

Ông Huy nói: "VC đã làm cho gia đình tôi phải nằm trên sàn nhà. Trẻ con khóc suốt. Một quả bom lớn đánh gần chúng tôi. Tôi nghĩ các con tôi sẽ thất kinh". Ông nói thêm rằng các viên chức Mỹ ở Sài Gòn đã đề nghị tài trợ để xây dựng lại trường đại học.

Tại Mỹ Tho, thành phố lớn thứ nhì của châu thổ, Việt Cộng đã kiểm soát một phần của thị trấn trong năm ngày. VC đã tấn công 13 tỉnh lỵ. Họ đã chứng minh với tác động khủng khiếp rằng không còn nơi nào an toàn, ngay cả trong các thị trấn.

Một tỉnh lỵ khác bị chấn động nặng là Bến Tre, thuộc tỉnh Kiến Hòa. Một người của Quân Đội Hoa Kỳ nói với tôi, "Họ đã dồn ép chúng tôi vào ba khu phố vuông. Chúng tôi nghĩ rằng chúng tôi sẽ không làm được." Ở đây cũng có máy bay Mỹ đến cứu, nhưng cuối cùng phần lớn Bến Tre bị máy bay và hỏa tiễn của VC tàn phá. Điều gì sẽ xảy ra trong lần tới?

Ngay cả ở Sài Gòn, người ta cũng thừa nhận rằng VC ở tỉnh Kiến Hòa kiểm soát dân số nhiều hơn chính quyền.

Không lạ gì, Bến Tre, trung tâm trí thức của vùng châu thổ, nơi có truyền thống về con người Việt Nam kiên cường chết vì chính trị. Văn phòng của viên tỉnh trưởng có trưng bày bức

chân dung danh tướng, nhà ngoại giao Phan Thanh Giản. Năm 1867, không đẹp được quân xâm lăng Pháp hoặc thương lượng được với chúng, ông đã uống thuốc độc tự sát.

Chính từ tỉnh Kiến Hòa, cuộc nổi dậy chống Pháp đầu tiên bùng lên lan khắp vùng châu thổ vào năm 1945. Và khi Pháp rút đi vào năm 1954, Việt Cộng đã vũ trang chống lại những người cầm quyền mới ở Sài Gòn, Kiến Hòa đã trở thành một trong những căn cứ địa đầu tiên của họ.

Đại Tá Nhiên Mang Lại Bình Yên Cho Quận Ba Tri

Vì thế, điều đáng ngạc nhiên hơn hết, rằng tỉnh Kiến Hòa hiện là điểm sáng chói trong chương trình bình định do Hoa Kỳ tài trợ. Đây là ở quận Ba Tri.

"Đình trệ hồi năm 1966, bây giờ thật thịnh vượng! Điện! Nhiều xe buýt nữa!" Chuyên gia bình định thượng thặng của Mỹ, Robert W. Komer, đã nói như vậy. Tôi vội vã đến Ba Tri, nơi giáp ranh hai phụ lưu sông Mekong và ở mặt thứ ba giáp với Biển Đông.

Tôi thấy những con đường trải nhựa, các giếng nước, một ngôi trường bốn phòng học, một khu hộ sinh, một ngôi trường năm phòng, một lồng chợ với chiếc TV được khóa giữ trong một hộp gỗ. Hộp được mở vào buổi tối để mọi người dân trong làng xem các chương trình của chính phủ. Tất cả điều này đã được xây dựng trong hai năm.

Đằng sau tất cả là những người đàn ông mặc đồ đen từ toán RD (Revolution Development), tức các cán bộ Phát Triển Cách Mạng, với các khẩu súng carbines và tập bài hát RD. Cũng có hai tiểu đoàn chính quy Việt Nam. Và trên hết, là Trung tá Trần Thanh Nhiên.

Ông ấy nói với tôi về sự tin tưởng của người dân. "Khi chúng tôi đến, họ không muốn nhìn thấy chúng tôi. Bây giờ họ rất dễ gần, họ tiếp cận chúng tôi. Họ tin tưởng tôi vì tôi có thể bảo vệ họ. Nhiều người chỉ huy đến cùng với sự bảo vệ nghiêm ngặt. Người dân nói với tôi: "Ông đến một mình? Ông không sợ sao?" Tôi nói với họ, "Tôi có những người lính, nhưng tôi tin tưởng các ông." Tôi có niềm tin, ông thấy đấy, niềm tin vào sứ mệnh của mình, và đó là xây dựng chứ không phải phá hoại."

Thế giới qua hàng rào thép gai: Hệ thống phòng thủ được cải tiến bao quanh vô số nhà cửa, làng mạc và đồng ruộng ở Đồng bằng sông Cửu Long để ngăn chặn những kẻ tấn công Việt Cộng. Người phụ nữ này, vợ của một người lính Địa Phương Quân, sống ở Châu Phú. Các gia đình đi cùng với các người lính như thế bất kỳ nơi mà các đơn vị của họ di chuyển đến.

VC Gài Bẫy Cá Để Chuyển Hướng Tàu Tuần Tra

Thật không may là có rất ít Đại tá Nhiên ở châu thổ. Nhưng có rất nhiều hỏa lực, với nhiều loại đáng kinh sợ, trên đất liền, dưới nước và trên không. Thứ mới nhất là chiếc trực thăng của Mỹ có tên Huey Cobra, với khẩu Minigun 6 nòng kinh khiếp, bắn 50 phát mỗi giây. Theo cách nói của quân đội, Minigun "phun vòi rồng" cả một vùng.

Đáp lại, VC đã sử dụng các chiến thuật đơn giản. Ví dụ, bẫy cá được định vị để lái tàu tuần tra đến nơi có hỏa tiễn chờ sẵn. Và từ dưới đất bắn trực thăng. Tôi biết về một xạ thủ máy bay trực thăng trẻ tuổi đã hứng một viên đạn của họ vào não anh ta; anh ta bị liệt từ cổ trở xuống.

Tôi đã thực hiện một chuyến đi với Lực lượng Tuần Giang Cơ động Châu Thổ sông Cửu Long (Mekong Delta Mobile Riverine Force) duy nhất. Những người lính đến từ Sư Đoàn Bộ Binh Số 9 của Quân Đội Hoa Kỳ. Hải quân Hoa Kỳ đóng góp River Assault Flotilla One (Đội Tàu Tấn Công Đường Sông Số Một), tàu bọc thép chuyên dụng dài tới 60 bộ Anh (feet) (trang 778-9); tàu chở quân, thuyền có sàn hạ cánh tí hon cho máy bay trực thăng, thuyền phóng lửa, tàu có màn hình theo dõi chờ súng cối và có tháp pháo. Nhưng bất kể vỏ bọc thép của chúng, chúng vẫn luôn dễ bị tổn hại bởi các tên lửa của VC.

Lực lượng Tuần Giang (Riverine) thường tìm kiếm cái gọi là các đơn vị chủ lực của VC dọc theo các con kênh. Nhưng giờ đây sẽ có một cuộc càn quét một hòn đảo ở sông nhánh Tiền Giang của sông Mekong. Tôi đã dự cuộc thuyết trình trận đánh trên tàu chỉ huy.

Đảo Thới Sơn, dài năm dặm, rộng một dặm, mũi phía đông ngay phía nam của Mỹ Tho. Được biết là tuyến giao liên của VC. Từ đây Tiểu đoàn 516 VC có thể pháo kích Mỹ Tho. Một trung đội của nó có thể ở trên đảo; có lẽ cũng là thành phần của Đại đội Đặc công 332d, chuyên đặt bẫy và bắn tỉa tàu thuyền vận chuyển. Pháo binh của ta đã sẵn sàng ở gần Mỹ Tho, các cuộc không kích đang tức tức.

Các thuyền xung kích của chúng tôi sẽ bao vây đảo trước bình minh. Một chiếc máy bay sẽ phát thanh một đoạn băng, bảo mọi người đừng chạy trốn - ai chạy trốn sẽ bị coi là VC. "Chúng tôi muốn đến gặp họ và chất vấn họ."

Một thiếu tá cho biết hòn đảo được đặt nhiều bẫy. "Họ sử dụng lựu đạn tịch thu được hoặc vỏ đạn bỏ đi. Bạn có biết chuỗi hoa cúc là gì không? Là các quả lựu đạn được xâu lại gài dọc theo một con đường mòn. Người đi đầu đập trúng một quả, và tất cả đều nổ tung, vì vậy những người phía sau anh ta cũng bị hạ sát."

Tôi đi trên tàu có máy dò theo dõi chiến dịch. Phòng thu phát thanh (radio) xôn xao. Tổ đầu tiên của chúng tôi đổ bộ lên đảo đã gặp phải hỏa lực. Thuyền trưởng tháo màn hình theo dõi để ổn định các khẩu súng.

Từ hòn đảo: "Mỗi khi chúng tôi di chuyển, chúng tôi gặp hỏa lực." Viên đại tá tại tàu theo dõi: "Đừng dàn trải ở đó; chúng ta có thể mất một cả đại đội theo cách đó." Từ Hòn Đảo: "Nhóm lòng địch bị phục kích." Gần chúng tôi, một chiếc trực thăng đã đi bốc sự tổn thất đầu tiên.

Một sĩ quan liên lạc người Việt trên tàu cho biết, "Người dân gọi đây là Đảo Dừa. Toàn VC nòng cốt."

Một trực thăng đưa tôi đến đảo. Nó chở về một người bị thương bởi một cái bẫy gài mìn. Anh ta mỉm cười. Anh ấy đã an toàn.

Có những tiếng nổ nhanh và sắc từ súng trường tự động M16 của lính bộ binh chúng ta, và tiếng nổ từ lựu đạn phóng ra bởi súng trường. Tất cả chúng tôi đều khom lưng thu mình lại. Rồi chúng tôi rón rén bước đi giữa những rặng cọ và cây chuối. Tôi nghĩ về chuối hoa cúc.

Đại úy Wayne Greene, chỉ huy Đại đội Bravo, cũng có một chiếc máy truyền tin vô tuyến (radio). Máy báo cáo có từ 30 đến 40 VC ở xa hơn, với súng AK-47; đó là những khẩu súng trường tự động của họ. Viên đại úy nói, "Một tên đang bắn vào bạn, và bạn cảm thấy như nó là năm mươi người."

Khí hậu thì nóng. Chính cái mũ sắt và áo giáp nylon của tôi đã khiến tôi nóng hơn. Một vụ nổ đã thổi một luồng không khí vào mặt tôi. Các công binh của chúng ta đã phá nổ một cái bẫy gài mìn".

"Đừng tụ nhóm!", viên đại úy tiếp tục lặp lại. "Có thể có VC ở các hầm trú ẩn phía trước. Họ để chúng ta đi vào, và khi chúng gần đủ thấy chúng ta, chúng sẽ khai hỏa. Luôn luôn xảy ra như thế."

Các thực khách ven sông ngắm nhìn những chiếc thuyền qua lại ở Cần Thơ. Chúng dùng thìa hoặc đũa để xúc cơm trộn với các loại rau, cá và thịt. Những đứa trẻ này sống một cuộc sống tương đối an toàn trong thành phố vùng châu thổ được bảo vệ.

Đội thuyền chở lương thực hướng đến thị trường Sài Gòn. Hàng trăm sà lan chở gạo - một số chở dầu, số khác chất hàng trên đường - di chuyển thành một đoàn tàu được canh gác lên Kênh Chợ Gạo, tuyến đường nối giữa châu thổ và thủ đô miền Nam Việt Nam. Hầu hết giao thông ở vùng châu thổ di chuyển trên các kênh rạch, một mô hình phức tạp của các thủy lộ do con người tạo thay thế cho đường cao tốc ở một vùng đất gần như không có đường lộ.

Chúng tôi đến một ngôi nhà tranh, trống không, và lục soát. Chiếc giường, một tấm ván rộng, dựa trên những bức tường bùn dày một bộ Anh (feet). Đó là một nơi trú ẩn - tránh bom, đạn pháo. Viên đại úy nói, "Những nơi trú ẩn như thế này là một cách sống ở đây, như ông và tôi có một phòng tắm." Trên tủ có một bức tượng Madonna bằng thạch cao.

Bên ngoài là một hầm trú ẩn bằng gỗ dứa. Được khắc sâu và sơn lên cây là lá cờ VC, màu xanh và đỏ với ngôi sao vàng. Một tấm khiên ghi, "Mặt Trận Giải Phóng Dân Tộc muôn năm." Đó là danh xưng VC tự gọi mình.

Mồ hôi chảy trên mắt kính của tôi. Chúng tôi gặp hàng chục con mương thủy lợi, mỗi con rộng khoảng 10 bộ Anh (feet). Tôi trượt xuống bờ, dẫm xuống bùn đen và nước nâu lờm bờm, và gắng sức kéo chân lên hết lần này đến lần khác. Tôi với bám lấy một cành cây. Nó có những chiếc gai dài hai phân Anh (inch). Một người lính đã giúp tôi một tay. Tôi nguyên rửa thủy lợi.

Chúng tôi thu mình lại và lặn xuống một con mương. Có kẻ bắn tỉa. Cách khoảng 100 thước? M-16 đã hoạt động. Lại im lặng.

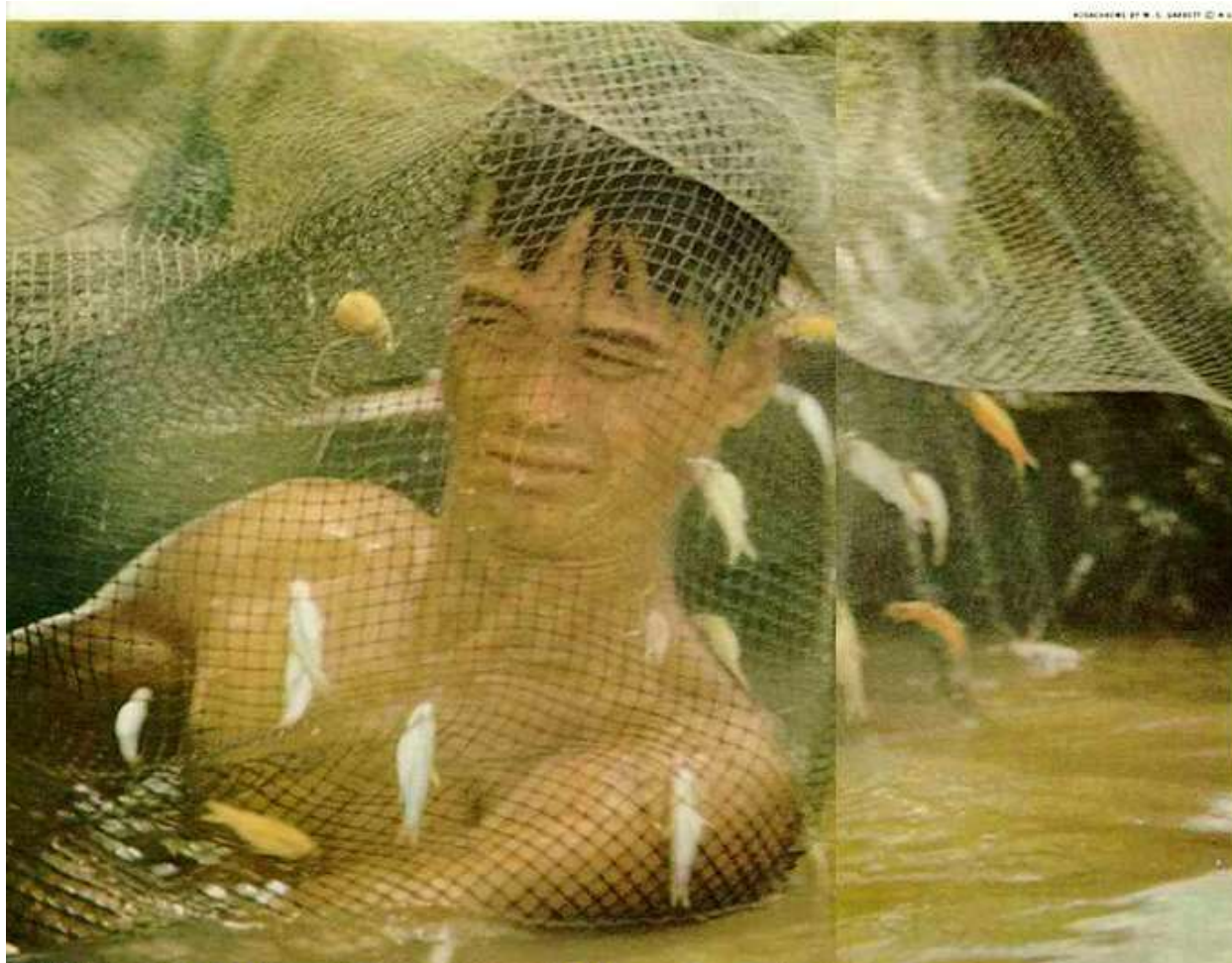
Trong ba giờ của tôi, chúng tôi chỉ gặp một số ít người. Họ đi phía sau chúng tôi, với một người Việt Nam thuộc ngành Đặc Biệt của Cảnh Sát Quốc Gia. Ông ta sẽ thẩm vấn họ sau. Làm sao ông ta có thể nói ai là một VC?

Ông nói: "Một người đàn ông với bàn tay mềm mại không phải là nông dân. "Nếu mặt và bàn tay tái nhợt, anh ta hoạt động ban đêm và ngủ ban ngày" Có lẽ anh ta tải đạn súng cối, hay chuyển các tin nhắn. Cô gái đó, cô ấy từ Hội Phụ Nữ Giải Phóng. " Giọng cô ấy nhẹ nhàng và có âm độ cao - một cô gái của một gia đình tốt. Một số đội bắn súng cối của VC được thành lập gồm hoàn toàn các phụ nữ.

Tôi đã bị giật mình khi chúng tôi đến một con suối có một cây cầu - một thân cây tre to lớn với một thanh tre mỏng để giữ vững bản thân. Tôi sẽ không bao giờ làm được. Tôi sẽ bơi qua suối. Tôi để người khác bước đi chênh vênh..

Tráng, người vẫn đi cùng tôi, hét lên: "Dừng lại! VC đặt bẫy bom mìn dưới những cây cầu này!" Họ nghĩ rằng một người Mỹ to lớn với tất cả các trang bị của họ nặng đến mức họ có thể bị đổ nhào xuống.

Một người lính bình tĩnh nói: "Chờ đã. Tôi đi trước cho chắc ăn". Một thanh niên dừng cảm. Làm sao tôi có thể để anh ấy làm như thế được? Tôi chần chừ quay lại, và bằng cách nào đó tôi đã vượt qua được cây cầu đáng nguyên rửa đó. Tôi không nhớ như thế nào; Tôi chỉ nhớ cảm giác sợ hãi muốn chết trong cả ngày hôm đó.

Trời lên mặt nước để hít thở không khí, một ngư dân Việt Nam cố gắng đóng cửa lưới của mình ở sông Mekong. Anh ta sẽ vớt những con cá lớn ra bằng lưới cầm tay, những con nhỏ sẽ được vớt từ lưới như quả mọng (berry) ở bụi cây. Dù chiến tranh có hoành hành hay không thì cuộc sống hàng ngày bên dòng sông lớn vẫn phải tiếp diễn.

Có điều gì đó khác nữa mà tôi không thể quên. Chúng tôi đã gặp một ông già với tượng ảnh Đức Mẹ Trinh Nữ đeo trên cổ, và sau đó chúng tôi bắt gặp một thi thể. Ông già nhìn xuống cái xác đầm máu. Ông ấy nói, "Anh ấy là con rể của tôi. Anh ấy có năm đứa con."

Ông ấy đứng thẳng dậy. Khuôn mặt ông ta như đồng cứng, mỗi bên mắt có một chút nước mắt. Ông ta nói, "Anh ta không phải là VC. Anh ta không phải là VC."

Anh ta không phải là VC? Tôi không rõ. Bản báo cáo về cuộc hành quân trên đảo Thới Sơn bao gồm anh ta là một VC KIA (Killed in Action) - bị giết khi đang hoạt động.

Mỗi Người Có Bảy Vía

Vào ngày cuối cùng của tôi ở vùng châu thổ, tôi đã đi qua một con kênh trên một chiếc tàu bằng gỗ trang bị súng ống của đội thuyền Việt Nam. Chúng tôi đi đến Hàm Luông, không xa nơi phụ lưu này của sông Mekong đổ ra biển, với những con cá nhỏ tung tăng nhảy về phía trước như những chú cá heo thu nhỏ.

Chúng tôi đã tạo ra những con sóng lớn trong con kênh, và suýt làm đắm một chiếc thuyền tam bản nhỏ với một cặp vợ chồng già trên đó. Tôi yêu cầu chúng tôi dừng lại; tôi muốn nói với người đàn ông rằng chúng tôi xin lỗi.

Ông ta nói rằng ông ta không thể nghe rõ, và ông ta đã chú ý canh chừng những quả mìn trôi nổi. Chúng đã làm tổn thương những người ông ta quen biết. Tôi hỏi liệu chúng tôi có làm ông ấy sợ hãi không.

Ông ấy nói, "Tôi đã rất hoảng sợ. Tôi nghĩ rằng tất cả hồn vía của tôi đã bay đi mất."

Ông ta nói về linh hồn phải không? Nhiều hơn một linh hồn ư?

"Ở đây chúng tôi tin rằng mỗi người đàn ông đều có bảy vía quan trọng trong mình. Mỗi phụ nữ đều có chín vía." Tôi yêu cầu ông già giải thích.

Ông ấy nói, "Tôi không thể cho ông biết tại sao. Tôi tin là như vậy."

Tôi vẫy tay chào. Và tâm trí tôi cầu khẩn một ngày mà không người Việt Nam nào phải sợ hãi cho hồn vía của mình dọc theo Sông Cửu Long; khi người Lào, người Thái và người Khmer - và tất cả mọi người ở Đông Nam Á - bằng cách nào đó sẽ sống hạnh phúc.

Liệu một ngày như vậy có bao giờ đến không? Tôi muốn tin rằng nó sẽ đến. /-

* Dickey Chapelle đã mô tả bài "Water War in Viet Nam" (Cuộc Chiến Trên Sông Nước tại Việt Nam) trong số Tháng Hai, 1966 của Tạp Chí *National Geographic*.

** Tác giả Peter White cũng đã viết các bài "Behind the Headlines in Viet Nam", Tạp Chí *National Geographic*, số Tháng Hai, 1967; "Hopes and Fears in Booming Thailand", số Tháng Bảy, 1967; và "Report on Laos," số Tháng Tám, 1961.

*** Howard Sochurek đã có bài "Air Rescue Behind Enemy Lines", trong tạp chí *National Geographic*, số Tháng Chín, 1968.

**** Xem “Cambodia, Indochina’s “Neutral Corner”, của Thomas J. Abercrombie, *National Geographic*, Tháng Mười, 1964.

Nguồn: **Peter T. White**, The Mekong, River of Terror and Hope, *National Geographic*, December 1968, các trang 737-787.

NGÔ BẮC dịch và phụ chú

28 June, 2023